ስለኢትዮጵያ ፡ ደራሲያን ።

Brought to you by

Ethiopian Bookstore

https://t.me/etbookstore

< åQ-Ÿ •- ‘ -£

ስለኢትዮጵያ ፡ ደራሲያን ።

ፕሮፌሰር ፡ ታምራት ፡ አማኑኤል ።

፲፱፻?? ፡ ዓ.ም

መቅድም ።

ጽሑፉ ፡ የፕሮፌሰር ፡ ታምራት ፡ አማኑኤል ፡ ነው ። ፕሮፌሰር ፡ ታምራት ፡ ከዛሬ ፡ ኻያዐምስት ፡ ዓመታት ፡ በፊ ት ፡ በትምርትና ፡ ሥነጥበብ ፡ ሚኒስቴር ፡ አማካሪ ፡ ኾነው ፡ ይሠሩ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ፕሮፌሰር ፡ በ መባል ፡ ፈንታ ፡ ሊቀማእምራን ፡ ይባሉ ፡ ነበር ።

ትዝ ፡ እንደሚለኝ ፡ ባ፲፱፻፹፮ ፡ ዓ.ም ፡ በቱርክ ፡ አ ገር ፡ የሚገኝ ፡ አካዳሚ ፡ ይኹን ፡ ወይም ፡ የደራሲያን ፡ ማ ኅበር ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሥነጽሑፍና ፡ ስለኢትዮጵያዊያን ፡ ደራሲያን ፡ ጠይቆ ፡ ስለነበረ ፡ ጥያቄውን ፡ የመለሱት ፡ ሊቀ ማእምራን ፡ ታምራት ፡ አማኑኤል ፡ ነበሩ ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሥነጽሑፍና ፡ ስለኢትዮጵያዊያን ፡ ደራሲያን ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ የምታመ ለክተውን ፡ ይህችን ፡ ጽሑፍ ፡ ሊቀማእምራኑ ፡ በዐማርኛ ፡ አዘጋጅተው ፡ አቀረቡ ። ነገር ፡ ግን ፡ ጠያቂው ፡ የውጪ አገር ፡ ድርጅት ፡ በመኾኑ ፡ መጠን ፡ መግለጫውም ፡ በ ውጭ ፡ ቋንቋ ፡ መዘጋጀት ፡ ነበረበት ። ስለዚህ ፡ ጽሑፊቱ በእንግሊዝኛ ፡ እንድትተረጐም ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ እኔ ፡ ጽ ሑፎችን ፡ በማረም ፡ ሥራ ፡ አገለግልበት ፡ ወደነበረው ፡ ክ ፍል ፡ ተላከች ። የፕሮፌሰሩ ፡ ዐማርኛ ፡ ጽሑፍም ፡ በዚያን ጊዜ ፡ እንግሊዝኛ ፡ ተርጓሚ ፡ ለነበሩት ፡ ለአቶ ፡ እንግዳ ፡ ጽጌሐና ፡ ጥቂት ፡ ከባድ ፡ ኾኖ ፡ የዐማርኛውን ፡ አስተሳሰብ በእንግሊዝኛ ፡ አስተካክለው ፡ ለመግለጥ ፡ አስቸጋሪ ፡ ስለ ኾነባቸው ፡ በማስረዳቱ ፡ ሥራ ፡ እንድረዳቸው ፡ ታዝዤ ፡ ዐብረን ፡ ከሠራን ፡ በኋላ ፡ እንግሊዝኛው ፡ ሲላክ ፡ ይህ ፡ ዐማርኛው ፡ ግን ፡ እኛው ፡ ዘንድ ፡ ቀረ ።

የጽሑፉ ፡ አሰካክና ፡ አገላለጥ ፣ የታሪኩም ፡ አቀራረብና ፡ ውበት ፡ ደስ ፡ ስለሚለኝ ፡ ጽሑፉን ፡ ዐልፎ ፡ ዐልፎ እመለከተው ፡ ነበር ። ነፍሳቸውን ፡ ይማርና ፡ በሕይወት ፡ ቢኖሩ ፡ ኖሮ ፡ ከዚህም ፡ የተሻለ ፡ ጽሑፍ ፡ ለአገራቸው ፡ ሕዝብ ፡ እንዲያበረክቱ ፡ ማሳሰብ ፡ ይቻል ፡ ነበር ፡ ይኾናል ። ባለመኖራቸው ፡ አልተቻለም ። ካኹን ፡ ቀድሞም ፡ ‘ማህአ ትማ ፡ ጋንዲ’ ፡ ከሚባለው ፡ በቀር ፡ በስማቸው ፡ ታትሞ ፡ የወጣ ፡ ሌላ ፡ ጽሑፍ ፡ መኖሩን ፡ አላውቅም ።

ይህችም ፡ ጽሑፍ ፡ በመጽሐፍነት ፡ ለመውጣት የሚያበቃት ፡ መጠን ፡ ባይኖራትም ፡ በኾነው ፡ መንገድ ፡ ቁምነገር ፡ ላይ ፡ ብትውል ፡ ያንኑ ፡ ያኽል ፡ ለስማቸው ፡ መጠሪያ ፡ ልትኾን ፡ ትችል ፡ ነበር ፡ እያልኹ ፡ በማሰላስል በት ፡ ጊዜ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኀይለሥላሴ ፡ ዩኒቨርስቲ ፡ ለሚገኝ ው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ቋንቋዎችና ፡ ሥነጽሑፍ ፡ ክፍል ፡ ብት ቀርብ ፡ ለምርምርና ፡ ለጥናት ፡ ትረዳለች ፣ በመጽሔትም ታትማ ፡ ትወጣና ፡ ለፕሮፌሰሩ ፡ ዝክረ ፡ ስም ፡ ትኾናለች በሚል ፡ አስተሳሰብ ፡ ከሥራ ፡ ጓደኛዬ ፡ ካቶ ፡ አሰፋ ፡ ገብረ ማሪያም ፡ ጋር ፡ ከተመካከርንበት ፡ በኋላ ፡ በዚሁ ፡ ተግባር ላይ ፡ እንድትውልላቸው ፡ የኒህን ፡ ታላቅ ፡ ምሁር ፡ ስምና ሥራ ፡ የምታስታውሰውን ፡ ይህችን ፡ በ፳፩ ፡ ገጽ ፡ የተጻፈች ትንሽ ፡ ጽሑፍ ፡ ለዚሁ ፡ ድርጅት ፡ አቀረብኋት ።

ከበደ ፡ ደስታ
፲፱፻፷፩ ዓ.ም

ስለኢትዮጵያ ፡ ደሁሲያን ።

የጥንቱ ፡ የኢትዮጵያ ፡ አፈታሪክ ፣ አንድ ፡ ሺህ ፡ ዓመት ፡ ያኽል ፡ ከልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ በፊት ፣ ባገራችን ፡ ሊቃውንትና ፡ መምህራን ፡ የነበሩበት ፡ ከዚያ ፡ ገሮምሮ ፡ እስካሬ ፡ ድረስም ፡ ሊቅ ፣ መምህርና ፡ ደራሲ ፡ አልጠፋበትም ፡ ይላል ። ቢኾንም ፡ አፈታሪኩ ፡ ሺህ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ከብሉያት ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ መጻሕፍት ፡ መኖር ፡ አለመኖራቸውን ፡ አያመለክትም ። ኢትዮጵያዊው ፡ ስለሰው ፡ ዘር ፡ በጠቅላላው ፡ በተለይም ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ወይም ፡ ስለሐበሻ ፡ ሕዝብ ፡ የጥንት ፡ ታሪክ ፡ የተነገረው ፡ ኹሉ ፡ ስንኳ ፡ ገና ፡ ባይመረመር ፣ ለታሪክ ፡ ምርመራ ፡ እስከዛሬ ፡ የተደከመበት ፡ ሥራ ፣ ከዚህ ፡ በላይ የተመለከተውን ፡ አፈታሪክ ፡ መሠረት ፡ የሌለው ፡ አስመስሎ ፡ ያሳየናል ። አፈታሪካችን ፡ በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ ከሕዝበ እስራኤል ፡ ጋራ ፡ ግኑኝነት ፡ እንደነበረ ፣ ንግሥት ፡ ሳባ ፡ ዛሬ ፡ ኢትዮጵያ ፡ (ሐበሻ) ፡ የምንለውንና ፡ ከዐረብ ፡ አገር ፡ የደቡቡን ፡ ክፍል ፡ ትገዛ ፡ እንደነበረች ፣ ኢየሩሳሌም ፡ ድረስ ፡ ኼዳ ፡ ከሰሎሞን ፡ ጋር ፡ ተዋውቃ ፡ ከርሱ ፡ ፭ኛ ፡ ምኒልክ ፡ የተባለ ፡ ወንድ ፡ ልጅ ፡ እንደወለደች ፣ ፭ኛ ፡ ምኒልክም ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ ላሉት ፡ ነገሥቶቻችን ፡ አባት ፡ መኾኑን ፣ እርሱም ፡ አባቱን ፡ ሰሎሞንን ፡ ለማየት ፡ ኼዶ ፡ ከየሩሳሌም ፡ ሲመለስ ፣ ጽላተሙሴንና ፡ እስከሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ ከእስራኤላዊያን ፡ የተጻፉትን ፡ መጻሕፍት (ብሉያትን) ይዞ ፡ እንደመጣ ፡ ይነገራል ። ይህን ፡ አፈታሪክ ፡ የሚነግሩ መጻሕፍት ፡ ባገራችን ፡ መጻፍ ፡ የጀመሩ ፡ ከሸ፲፻፻ኛው ፡ ዓመተምሕረት ፡ ወዲህ ፡ ነው ። ሺህ ፡ ዓመት ፡ ያኽል ፡ ከዚያ ፡ በፊት ፡ ለሕዝቡ ፡ ወንጌል ፡ ተሰብኮለት ፡ ነበር ። በሽ

ሀ ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ አሳብ ፣ በአሕዛ ብነት ፡ የነበረበትን ፡ ዘመን ፡ እንዲጠየፈው ፡ የሕዝበእስራ ኤልን ፡ መጻሕፍትና ፡ አሳብ ፡ እንዲወድ ፡ አድርጐት ፡ ስለ ነበረ ፡ ጥቂት ፡ በጥቂት ፡ የገዛ ፡ ታሪኩን ፡ እየዘነጋ ፡ የእስራ ኤል ፡ ልጅ ፡ ነኝ ፡ ከማለትና ፡ የእስራኤል ፡ ሕዝብ ፡ የጻፍ ዋቸውን ፡ መጻሕፍት ፡ አያቶቼ ፡ የጻፍዋቸው ፡ ናቸው ፡ ከ ማለት ፡ ደርስዋል ። በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ የእስራኤልና ፡ የኢ ትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ግኑኝነት ፡ ኑሮዋቸው ፡ ይኾናል ፡ ቢባል ፣ ማስረጃው ፡ ስንኪ ፡ ባይገኝ ፣ ሳይኾን ፡ አይቀርም ፡ በማለት በተቀበልነው ። በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ ከብሉያት ፡ መጻሕፍት አንዳንዶቹ ፡ እስከኢትዮጵያ ፡ ደርሰው ፡ በዚያው ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ተቀብሎ ፡ የሃይማኖት ፡ ሥራ ፡ አስይ ዝዋቸዋል ፡ ለማለት ፡ ግን ፡ ማስረጃው ፡ እስኪገኝ ፡ ድረስ ልብወለድ ፡ የመጣ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ፡ እንላለን ። የዛሬው ፡ ዘ መን ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ትምርት ፡ ቤት ፣ የቀረው ፡ ቀር ቶ ፡ ስለዐምስቱ ፡ ብሔረአራት(Pentateuque) ፡ ስንኪ ፡ በዛሬ ው ፡ አኳኋን ፡ ተሰብስበው ፡ ባንድነት ፡ መገኘት ፡ የጀመሩ በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ይለናል ። የዘሀ ፡ ክርክር ገና ፡ ሳይጨረስ ፣ አፈታሪካችን ፣ መጽሐፈ ፡ አሪት ፡ በሰሎ ሞን ፡ ዘመን ፡ ካገራችን ፡ ደርሰው ፡ ነበር ፡ ሲል ፣ ለራሱ ፡ ክብረት ፡ በመጓጓት ፣ ታሪክ ፡ ጥሶ ፡ የተራመደ ፡ ኾኖ ፡ ይታየ ናል ። ይህም ፡ ከወገን ፡ ለጊዜው ፡ የበለጠ ፡ መስሎ ፡ የታየ ውን ፡ እየመረጡ ፡ ወገኔ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ የዛሬ ፡ ሳይኾን የጥንት ፣ የኛ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በኹሉም ፡ የደረሰና ፣ ታሪክ ተመርምሮ ፡ ወሬው ፡ ትክክለኛ ፡ አለመኾኑ ፡ ሲታይ ፡ የሚ ቀር ፡ ነው ። በግሪኮች ፡ ሥልጣኔ ፡ ንጹሕ ፡ ቅንዓት ፡ ያደረ ባቸው ፡ ሮማዊያን ፡ የግሪኮች ፡ መዐርግ ፡ ተካፋይ ፡ ለመ

ኾን ፣ የኤኔአን ፡ ተረት ፡ ፈጥረዋል ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ስለሕዝበእስራኤል ፡ የተነገረው ፡ ኹሉ ፡ ደስ ፡ ሲያሰኛቸው ከነበሩት ፡ እንግሊዞች ፣ አንዳንዱ ፡ ባለታሪክ ፣ ስደት ፡ የኼዱት ፡ የፔሩ ፡ ነገደእስራኤል ፡ የልጅ ፡ ልጆች ፡ ነን ፡ ሲል ፡ ነበር ። ዛሬ ፡ ግን ፡ ሮማዊያንም ፡ ከግሪኮች ፡ ጋር ፡ ዝምድና ፡ ቢኖራቸው ፡ ባለታሪክ ፡ ሌላ ፡ ማስረጃ ፡ ያመጣል ፡ እንጂ ፡ የኤኔአን ፡ ተረት ፡ መሠረት ፡ አያደርገውም ። የባለታሪክ ፡ ስምና ፡ መዐርግ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ደግሞ ፣ በእንግሊዝ ፡ ደሴቶች ፡ ከምሥራቅ ፡ የመጣ ፡ ሕዝብ ፡ ሰፍሮበት ፡ ኑሮ ፡ ይኾናል ፡ ስንኳ ፡ ቢል ፣ አንግሎሳክሶን ፡ ያሥሩ ፡ ነገደ እስራኤል ፡ ልጆች ፡ ናቸው ፡ አይልም ። እንደዚኽው ፡ ኹሉ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ በዐዲሱ ፡ ምርመራ ፡ አካኼድ ፡ የሚከታተል ፡ ሰው ፡ ከሐበሻ ፡ ሕዝብ ፡ የሴም ፡ ዘር ፡ መቀላቀሉንና ፡ የሥልጣኔው ፡ መሠረት ፡ ሴማዊ ፡ መኾኑን ፡ ስንኳ ቢረዳ ፣ ከዚህም ፡ በላይ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከሕዝበ ፡ እስራኤል ፡ ጋር ፡ ግኑኝነት ፡ እንደነበረው ፡ ባይጠራጠርበት ፣ ታሪኩን ፡ በሌላ ፡ መንገድ ፡ ያስረዳል ፡ እንጂ ፣ ስለንግሥት ሳባና ፡ ስለሰሎሞን ፡ የሚነገረውን ፡ መሠረት ፡ አያደርግም ። ስለዚህም ፡ ከልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ በፊት ፡ መጻሕፍት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ኑረው ፡ እንደኾነ ፡ የደረሱበትን ፡ ለማወቅ ፡ ችግሮ ናል ፡ እንላለን ፡ እንጂ ፣ ሕዝበእስራኤል ፡ በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ የሙሴን ፡ መጻሕፍት ፡ ዛሬ ፡ በሚገኙበት ፡ አኳኋን ፡ መሰብሰብ ፡ ገና ፡ ሲጀምር ፣ እነዚህ ፡ መጻሕፍት ፡ ድሮ ፡ ባገራችን ፡ ነበሩ ፡ ለማለት ፡ ይቸግረናል ።

የጽሑፍ ፡ ሥራ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ገና ፡ ከልደተክርስቶስ ፡ በፊት ፡ ተጀምሮ ፡ ነበር ፡ እንላለን ። ማስረጃው ፡ ግን በጣም ፡ ችግር ፡ ነው ። እርግጥ ፡ የምናውቀው ፡ ክርስቶስ

በተወለደበት ፡ ዘመን ፡ አቅራቢያ ፡ በትግሬ ፡ አውራጃ ፡ ከ ሐውልትና ፡ ከጸሎት ፡ ቤት ፡ የተጻፈ ፡ አንዳንድ ፡ ቃል ፡ መገኘቱን ፡ ነው ። ቀደምት ፡ የተባሉት ፡ ጽሕፈቶች ፡ የሚ ገኙ ፡ በሳባና ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ ነው ። ከክርስቶስ ፡ ልደት በኋላ ፡ ፬፻ኛው ፡ ዘመን ፡ ሲጀምር ፡ ግን ፣ ጽሕፈቱና ፡ ንግ ግሩ ፡ የተጣራ ፡ በግእዝ ፡ ቋንቋ ፡ ከሐውልት ፡ ላይ ፡ የተጻ ፈ ፡ መታሰቢያ ፡ አለ ። ስለዚህም ፡ ከሊቃውንት ፡ አንዳንዱ እንዲህ ፡ ይላል ፡— የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ የጽሕፈት ፡ ቋን ቋው ፡ ፊት ፣ ግሪክ ፥ ቀጥሎ ፣ ሳባ ፥ ኋላ ፣ ግእዝ ፡ ኾኑ ዋል ።

ለዚህ ፡ አሳብ ፡ ብዙ ፡ ተቃራኒ ፡ አልተነሣበትም ። ነገር ፡ ግን ፣ ገና ፡ የመንን ፡ ሳይለቅ ፡ ባገሩ ፡ ቋንቋና ፡ ፊደ ል ፡ ሲጽፍ ፡ የነበረ ፡ ሕዝብ ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ ሲመጣ ፡ ለ ምን ፡ በግሪክ ፡ ጻፈ?ደግሞም ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ በቤተክር ስቲያን ፡ ሥራ ፡ የተያዘበት ፡ ሴማዊ ፡ የኾነው ፡ የግእዝ ፡ ቋ ንቋ ፡ እጅግ ፡ የተጣራ ፡ በመኾኑ ፣ ለግሪክና ፡ ለላቲን ፡ ቋ ንቋ ፡ ተወዳዳሪ ፡ ሊኾን ፡ ይቃጣዋል ። ይህን ፡ የመሰለ ፡ ቋ ንቋ ፡ እያለው ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ ላለው ፡ ጕዳይ ፡ ለምን ፡ በ ግሪክ ፡ ይጽፋል?የዚህ ፡ ምክንያቱ ፡ እስኪገለጥ ፡ ድረስ ፡ ከ ዚህ ፡ በላይ ፡ የተነገረው ፡ አሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ላይባል ነው ። በርሱ ፡ ፈንታም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚመጣውን ፡ አሳብ ፡ መበገር ፡ ይቻላል ፤ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ የጽሕፈ ት ፡ ቋንቋው ፣ ፊት ፣ ሳባ ፥ ቀጥሎ ፣ ግእዝ ፡ ኑርዋል ። የ ግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ ከእስክንድር ፡ ጀምሮ ፡ ሮማዊያን ፡ ግብጽን እስከያዙበትና ፡ ከዚያም ፡ በኋላ ፡ እስከብዙ ፡ ዘመን ፡ ለግ ብጽና ፡ ለታናሽ ፡ እስያ ፡ ሕዝብ ፡ ዋና ፡ ቋንቋ ፡ ኹኖ ፡ ስለ ነበር ፣ ለኢትዮጵያ ፡ ደግሞ ፡ ከሠለጠነው ፡ ዓለም ፡ ጋር ፡ መገናኛ ፡ ቋንቋ ፡ ኹኖላት ፣ የደብዳቤና ፡ ዐላፊ ፡ አግዳሚ

ከሚያየው ፡ ሐውልትዋ ፣ ባሕር ፡ ተሻግሮ ፡ ለሚገበያዩበት ገንዘብዋ ፡ ይህንንም ፡ ለመሰለ ፡ ልዩ ፡ ጉዳይ ፡ የጽሕፈት ፡ ቋንቋዋ ፡ ኑሮ ፡ ይኾናል ።

በኢትዮጵያ ፡ ከ፬ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተምሕረት ፡ በፊት(ይህ ፡ ማለት ፡ ወንጌል ፡ ባገሩ ፡ ሳይሰበክ) ፡ በሳባ ፡ ኾ ነ ፡ በግሪክ ፡ በግእዝ ፡ ኾነ ፡ በሌላ ፡ ቋንቋ ፡ የተጻፈ ፡ መጽ ሐፍ ፡ ኑሮ ፡ እንደኾን ፡ ወሬው ፡ ከኛ ፡ አልደረሰም ። ዛሬ በእጃችን ፡ ያሉት ፡ መጻሕፍት ፡ ከ፬ኛው ፡ እስከ ፡ ሽህ፮፻ኛ ው ፡ ዓ.ም ፡ በግእዝ ፣ ከዚያ ፡ እስከዛሬ ፡ በግእዝና ፡ በዐማ ርኛ ፡ የተጻፉ ፡ ናቸው ። ግእዝ ፡ የሴም ፡ ቋንቋ ፡ መኾኑን ከዚህ ፡ በፊት ፡ አመልክተናል ። ከዐረብ ፡ በስተደቡብ ፡ ከነ በሩት ፡ ሴማዊያን ፡ ያንዱ ፡ ነገድ ፡ ቋንቋ ፡ ኑሮ ፡ ይኾናል ይባላል ። ምናልባትም ፡ ከዚሁ ፡ ነገድ ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ ዛ ሬ ፡ አጋሜ ፡ በምንለው ፡ አውራጃ ፡ ይኖር ፡ ኑርዋል ። ድን ገት ፡ ደግሞ ፡ ከትግሬ ፡ አውራጃ ፡ ካሉት ፡ ነገዶች ፡ አንዳ ንዶቹ ፡ ይነጋገሩበት ፡ ኑረው ፡ ይኾናል ። በኢትዮጵያ ፡ ያሉ ት ፡ የሴም ፡ ቋንቋዎች(ትግርኛ ፡ ትግረ ፡ ዐማርኛ) ፡ ከርሱ የመጡ ፡ ናቸው ፡ የሚሉ ፡ ሊቃውንት ፡ አሉ ። ይህን ፡ አሳ ብ ፡ የማይቀበሉ ፡ በዚህ ፡ ፈንታም ፣ ከዐረብ ፡ በስተደቡብ ሲኖሩ ፡ ከነበሩት ፡ የሴም ፡ ነገዶች ፣ አንዳንዶቹ ፡ ወደ ፡ ኢ ትዮጵያ ፡ ሲመጡ ፣ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሴም ፡ ቋንቋ ፡ ኑርዋቸ ው ፡ የእያንዳንዱ ፡ ነገድ ፡ ቋንቋ ፡ ራሱን ፡ እንደቻለ ፣ በኾ ነለት ፡ መጠን ፡ እየደረጀ ፡ ኺድዋል ፡ እንጂ ፣ ግእዝ ፡ በ ኢትዮጵያ ፡ ላለው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሴም ፡ ቋንቋ ፡ አባቱ ፡ አ ይዶለም ፡ የሚሉ ፡ አሉ ።

በግእዝ ፡ ከተጻፉት ፡ በብዙ ፡ ሽህ ፡ ከሚቆጠሩት መጻሕፍቶቻችን ፣ ጥቂቶች ፡ ሲቀሩ ፣ ኹሉም ፡ ከክርስቲያ ናዊ ፡ ግሪክና ፡ ዐረብ ፡ ከሌላም ፡ ቋንቋ ፡ የተተረጐሙ ፡ ና

ቸው ። ደግሞም ፡ የዓለምንና ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ከሚ ነግሩት ፡ ከጥቂቶቹ ፡ በቀር ፡ ኹሉም ፡ የሃይማኖት ፡ መጻሕ ፍት ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ የኢትዮጵያዊነታችንን ፡ አሳብ ፡ የ ሚገልጥ ፡ አንድ ፡ መጽሐፍ ፡ አይገኝባቸውም ። ዋናው ፡ መጽሐፋችን ፡ ‘መጽሐፍ ፡ ቅዱስ’ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ብ ሉይና ፡ ሐዲስ ፡ እግዚአብሔር ፡ በዓለምና ፡ በእስራኤል ፡ ላ ይ ፡ የሠራውና ፡ የሚሠራውን ፡ እስራኤላዊያን ፡ በታያቸው ዐይነት ፡ የሚገልጽ ፡ መጽሐፍ ፡ መኾኑን ፣ ኹሉም ፡ ያው ቀዋል ። ምስጋና ፡ ለዚህ ፡ መጽሐፍ ፣ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፣ በሃይማኖትና ፡ በምግባር ፡ ከፍ ፡ ካለ ፡ ደረጃ ፡ ደርሶ ፣ በያዘ ው ፡ መንገድ ፡ እየገፋበት ፡ እንዲኼድ ፡ ብርቱ ፡ ጎይል ፡ ተሰጥቶታል ። ደግሞም ፡ የግእዝ ፡ ቋንቋ ፣ መጽሐፍ ፡ ቅ ዱስ ፡ ወዳገራችን ፡ ሳይመጣ ፡ ገና ፡ ፊት ፡ አስቀድሞ ፡ ራሱ ን ፡ የቻለ ፡ እንደነበረ ፡ በሐተታ ፡ ስንኳ ፡ ብንረዳው ፣ የግእ ዝ ፡ ቋንቋ ፡ ጽሑፍ ፡ ምስክሩ ፡ ባላባቶቹ ፡ የጻፉት ፡ መጽ ሐፍ ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስና ፡ የሌሎች ፡ መጻሕፍት ፡ ትርጉም ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ የሠለጠነ ፡ ሕ ዝብ ፡ ለቋንቋው ፣ ለሰዋስው ፡ ማስረጃ ፡ ባላባቶቹ ፡ የጻፉ ትን ፡ ሲጠቅስ ፣ ግእዝ ፡ ለሰዋስው ፡ ማስረጃ ፡ የሚጠቅስ ፣ ከባዕድ ፡ ቋንቋ ፡ የተተረጐሙትን ፡ መጻሕፍት ፡ ነው ። በ ግእዝ ፡ ከጻፉት ፡ ካገራችን ፡ ደራሲያን ፡ ይቅርና ፡ በአሳብ ፡ በአጻጻፍ ፡ ስንኳ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ቃል ፡ በቃል ፡ ሳይ ከተሉ ፡ የጻፉ ፡ የሚገኙ ፡ አይመስለኝም ። ይህም ፡ ልምድ የሃይማኖት ፡ አሳባቸውን ፡ በሚገልጹበት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ሳይ ኾን ፡ ስለአገራችን ፡ ታሪክና ፡ ማናቸውንም ፡ ጕዳይ ፡ በሚ ጽፉበት ፡ ጊዜ ፡ ጭምር ፡ ነው ። ይህም ፡ የአጻጻፍ ፡ አካኼ ድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገንዘብ ፡ ካደረገችው ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱ ስ ፡ አሳብ ፡ ጋር ፡ የተስማማ ፡ ንግግር ፡ ለማምጣት ፡ የተ

መቸ ፡ ከመኾኑ ፡ በላይ ፣ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ሳንቀበል ፡ ከነበረብን ፡ አሕዛባዊ ፡ ከኾነ ፡ ምሳሌና ፡ ንግግር ፡ አርቆናል ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ የኾነ ፡ አሳብ ፣ ኢትዮጵያዊ በኾነ ፡ ንግግር ፡ የመግለጹ ፡ ዕድል ፡ ለግእዝ ፡ ቀርቶ ፡ ላ ማርኛ ፡ ኹንዋል ።

ዛሬ ፡ ዘመን ፡ በግእዝ ፡ እግር ፡ ተተክቶ ፣ የመን ግሥትና ፡ የሕዝብ ፡ ጕዳይ ፡ የሚሠራበት ፡ የዐማርኛ ፡ ቋን ቋ ፡ ነው ። የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በዐማርኛ ፡ መጻፍ ፡ ከገ መረ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ኾኖታል ። ዐማርኛ ፡ ከዚ ያ ፡ ጀምሮ ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ አካሔድ ፡ በ፫ት ዘመን ፡ ቢከፍሉት ፡ ይኾናል ።

፩ኛውን ፡ ዘመን ፣ ዐምደጽዮን ፡ ፲፫፻፴፮ – ፲፮፻፯(1344-1607)

፪ኛውን ፡ ዘመን ፣ ሱስንዮስ ፡ ፲፮፻፯ – ፲፯፻፵፯ (1607-1655)

፫ኛውን ፡ ዘመን ፣ ቴዎድሮስ ፡ ፲፰፻፵፯ – ፲፱፻፴፫(1855-1941)

ቢሉት ፡ ይኾናል ።

ባ፩ኛው ፡ ዘመን ፡ በዐማርኛ ፡ የተጻፈው ፡ ሥራ ፡ እጅግ ፡ ጥቂት ፡ ነው ። የተጻፈውም ፡ ላንዳንድ ፡ ነገሥታት ምስጋና ፡ ደራሲው ፡ ካልታወቀ ፡ የተገጠመ ፡ ቅኔ ፡ ነው ። ቅኔውም ፡ በዘመናት ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ቋንቋ ፡ እንደምን ፡ ኹኖ ፡ እየተለዋወጠ ፡ ለመኼዱ ፡ ዋና ፡ ምስክር ፡ ከመኾኑ በላይ ፣ በዚያ ፡ ዘመን ፡ የነገሥታቱ ፡ ሥልጣንና ፡ የተዘረጋ በት ፡ የሰፊው ፡ አገር ፡ ኹኔታ ፡ እንዴት ፡ እንደነበረ ፣ ለታ ሪክና ፡ ለገጦግራፊም ፡ ማስረጃ ፡ ለመኾን ፡ ይረዳል ። ዐማር ኛው ፡ ዛሬ ፡ ዘመን ፡ የማንናገርበትና ፡ የማንጽፈው ፣ ለማ ስተዋሉም ፡ የሚያስቸግረንና ፡ የሰዋሰው ፡ አካኼድ ፡ የተለ ዋወጠ ፡ ብዙ ፡ ቃልና ፡ አገባብ ፡ አለበት ። እርሱን ፡ የመሰ ለ ፡ ዐማርኛም ፡ በየዘመኑ ፡ እየተጻፈ ፡ ምናልባት ፡ እስከ ፡ ፲፰፻፶፱ – ፲፱፻፯ ፡ ደርሶ ፡ ይኾናል ።

ነገር ፡ ግን ፡ ከ፲፭፻፶፭ ፡ እስከ ፡ ፲፭፻፺፱(1563 – 1607) ፡ በዐማርኛ ፡ የተጻፈ ፡ ምስክር ፡ አይገኝም ፤ ቢገኝም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ያመለከትኹትን ፡ የመሰለ ፡ ግጥም ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ።

ከ፲፭፻፺ኛው ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ እስላምና ፡ ዐማራው ፡ ወገን ፡ ለይቶ ፡ ዐልጋ ፡ ለመያዝ ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ ሲዋጋ ፤ በንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ቱርኮችና ፡ ፖርቹጋሎች ፡ በኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ሥልጣናቸውን ፡ ለመዘርጋት ፡ ይፈካከሩ ፡ ነበር ። ቱርኮች ፡ በኤርትራ ፡ ዙሪያ ፡ ላለው ፡ ፖለቲካቸው ፡ የኢትዮጵያን ፡ እስላም ፡ ሲረዱ ፤ ክርስቲያኑ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቤተመንግሥት ፡ የፖርቱጋልን ፡ ዕርዳታ ፡ መለመን ፡ ግድ ፡ ኾነበት ። ጀግንነታቸው ፡ የሚመሰገን ፡ አራት ፡ መቶ ፡ ያኽል ፡ ጠመንጃ ፡ የያዙ ፡ ፖርቱጋሎች ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ በተዋጉበት ፡ ጊዜ ፤ ድል ለክርስቲያኑ ፡ ወገን ፡ ኾነ ። የፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጋር ፡ ግኑኝነት ፡ ሲገምር ፡ ያገሩ ፡ ካህናት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ለማስተማር ፡ እንዲፈቀድላቸው ፡ ተነጋግሮ ነበርና ፡ በስምምነታቸው ፡ የካቶሊክ ፡ ካህናት ፡ በኢትዮጵያ ማስተማር ፡ ገቦመሩ ። የሚያስተምሩበትና ፡ የሚጽፉበት ፡ ቋንቋ ፡ ዐማርኛ ፡ ነበርና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቤተክህነት ፡ ደግሞ ፡ ሕዝቡ ፡ ካቶሊክ ፡ እንዳይኾንበት ፡ ግእዝን ፡ ሳይተው በዐማርኛ ፡ መተርጐምና ፡ መጻፍ ፡ ገቦመረ ። በዚያው ፡ ዘመን ፡ ለመጻሕፍት ፡ ትርጉምና ፡ ለስብከት ፡ የተጀመረው ዐማርኛ ፡ ገና ፡ ከግእዝ ፡ ነጻ ፡ ያልወጣ ፡ አንዳንዱም ፡ ንግግር ፡ ግእዝ ፡ ላልተማረ ፡ ሰው ፡ በፍጹም ፡ የማይሰማ ፡ ነበር ። እንደዚኽው ፡ ኹሉ ፡ በዚያው ፡ ዘመን ፡ ሲጻፍ ፡ የነበረው ፡ የነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ግእዙ ፡ ዐማርኛ ፡ ቅልቅል ፡ ነበር ። ያም ፡ ኹሉ ፡ ኹኖ ፡ እንኪንስና ፡ ለውጭ ፡ አገር ፡ ሕዝብ ፡ የሚተርፍ ፤ ካገራችን ፡ ውስጥ ፡ ከፍተኛ ፡ አሳብ ፡ የሚያሳ

ድር ፡ በታረመ ፡ ዐማርኛ ፡ የተጻፈ ፡ መጽሐፍ ፡ ለማግኘት ችግር ፡ ነው ። መጻሕፍቱ ፡ የፈጸሙት ፡ ጐዳይ ፣ በሕዝቡ ላይ ፡ ከመጣበት ፡ ከሃይማኖት ፡ ተወዳዳሪ ፡ መከላከልና ፣ የባላገር ፡ ቋንቋ ፡ የነበረውን ፡ ዐማርኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ሥራ ፡ ለ ማስያዝ ፡ መዠመራቸው ፡ ነው ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ደራ ሲው ፡ ወይም ፡ ተርጓሚው ፣ ለትሕትና ፡ ሲል ፡ ስሙን ፡ አ ያመለክትም ፡ ነበርና ፡ የመጻሕፍቱን ፡ ፍሬነገር ፡ መዘርዘር ደራሲው ፡ ወይም ፡ ተርጓሚው ፡ ማን ፡ እንደነበር ፡ መርም ሮ ፡ የሕይወቱን ፡ ታሪክ ፡ ማመልከት ፡ አስፈላጊ ፡ ኹኖ ፡ ስ ላልታየን ፡ ትተነዋል ።

ዐማርኛ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ባመለከትነው ፡ አኳኋን ሲጎላደፍ ፡ ቆይቶ ፡ ፫ኛ ፡ ብለን ፡ ወደሰየምነው ፡ ዘመን ፡ ይ ደርሳል ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ ፪ኛ ፡ ብለን ፡ ከሠየምነው ፡ አካ ኼድ ፡ በጭራሽ ፡ ነጻ ፡ ወጥቶ ፡ ደራሲ ፡ የኾነ ፡ ኹሉ ፡ ግእ ዝ ፡ ባልተቀላቀለበት ፡ ዐማርኛ ፡ ብቻ ፡ መጻፍ ፡ የዠመረ አኹን ፡ በቅርቡ ፡ በግርማዊ ፡ ንጉሠነገሥት ፡ ፭ ፡ ጎይለሥላ ሴ ፡ ዘመን ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ፊተኛ ፡ ኹኖ ፡ ንጹሕ ፡ በ ኾነ ፡ ዐማርኛ ፡ የተጻፈው ፡ መጽሐፍ ፡ የዐጤ ፡ ቴዎድሮስ (፲፰፻፳፭–፲፰፻፷፰(1855–1868) ፡ ታሪክ ፡ ነው ። ደራሲው ፡ ያጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ጸሓፌ ፡ ትእዛዝ ፡ ኦሪቃ ፡ ዘኑብ ፡ የተባለ ው ፡ የሸዋ ፡ ሰው ፡ ነው ። የሞተበትን ፡ ዘመን ፡ ማወቅ ፡ አ ልተቻለኝም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ባ፲፰፻፹ ፡ ዓ.ም ፡ ግድም ፡ ትግ ሬ ፡ ኹኖ ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ጋር ፡ ሲጻጻፍ ፡ እንደነበር እርግጥ ፡ ነው ። እንደዚኽው ፡ ኹሉ ፣ ባጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ የነበረ ፡ የሸዋ ፡ ሰው ፡ ኦሪቃ ፡ ወልደማሪያም ፣ ዐ ጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ ታሪካቸውን ፡ በዐማርኛ

ጽፈዋል ። ኹለቱም ፡ ባለታሪኮች ፡ የሚመሰገኑበት ፡ ፊተኛ ች ፡ ኹነው ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ አጣርተው ፡ በዐማርኛ ፡ መጻፋቸው ፡ ነው ፤ ቃል ፡ ለማሳመር ፡ ስንኳ ፡ ባይጣጣሩ ፣ ግእዝ ፡ ሳይጎትታቸው ፡ ዐማርኛን ፡ ራሱን ፡ እያስቻሉ ፣ ከ ተፈጥሮ ፡ በተቀበለው ፡ ጠባዩ ፡ አስኪደውታል ። ዐጤ ፡ ቴዎ ድሮስ ፡ አእምሯቸው ፡ በትክክል ፡ ባልሠራበት ፡ ሰዓት ፡ በ ኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ያወረዱት ፡ ጭካኔ ፣ ስላሠቃያቸው ፡ ከ፲፮፻፺፪(1800) ፡ ዓ.ም ፡ ጀምራ ፡ በብዙ ፡ መሳፍንት ፡ ስት ገዛ ፡ ለነበረችው ፡ ኢትዮጵያ ፡ ባንድ ፡ ንጉሠነገሥት ፡ እን ድትስተዳደር ፡ በእርሻና ፡ በንግድ ፣ በትምርትና ፡ በአድሚኒ ስትራሲዎንም ፡ እንድትሻሻል ፡ የነበረባቸውን ፡ ድካም ፣ ይ ኸውም ፡ ሥራ ፡ ጀማሪው ፡ እርሳቸው ፡ ኹነው ፣ ለወደፊት ሊከታተሉት ፡ የሚገባ ፡ ሰፊ ፡ ፕሮግራም ፡ መኾኑን ፡ ባለታ ሪኮቹ ፡ በሚገባ ፡ መጠን ፡ አልተገነዘቡትም ። ስለዚህም ፡ ካጻጻፋቸው ፡ ላይ ፡ ደኅና ፡ አድርገው ፡ አላጎሉትም ። ግን ደግሞ ፡ በሰላም ፡ መኖርን ፡ ልምድ ፡ አድርጎ ፡ የኖረ ፡ ሕዝ ብ ፡ ሳያስበው ፡ እንደመብረቅ ፡ መዓት ፡ ያወረደበትን ፡ ን ጉሥ ፡ ደግነቱንና ፡ ጨካኝነቱን ፡ ለማመዛዘን ፡ ባይችል ፡ አ ይፈረድበትም ።

የተወለደበትንና ፡ የሞተበትን ፡ ዘመን ፡ ለማወቅ ያልተቻለ ፡ ኦሮቃ ፡ ዘወልድ ፡ ባ፲፰፻፺፱(1899)ዓ.ም ፡ አቅራ ቢያ ፡ ‘ፊተኛይቱና ፡ ኋለኛይቱ ፡ ኢትዮጵያ’ ፡ ብሎ ፡ ሰይሞ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በግእዝና ፡ በዐማርኛ ፡ ታሪክ ፡ ከጻፉት ፡ ደ ራሲዎቻችን ፡ በተለየ ፡ አስተያየት ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ኹኔታ ጽፍዋል ።

ኦቶ ፡ ዐጽሜ(†፲፱፻፮/1914) ፡ የሸዋ ፡ ሰው ፡ ናቸ ው ፤ ስለጋሎች ፡ የጻፉት ፡ ታሪክ ፡ እንግዲህ ፡ ወደአርባ ፡ ዓመቱ ፡ ተቃርቦታል ። ጋሎች ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ የመጡበ

ትን ፡ ዘመንና ፡ አኳኋናቸውን ፡ ለመግለጥ ፡ በብዙው ፡ ተ ጣጥረውበታል ። አፈታሪኩን ፡ በብዙ ፡ ሥፍራ ፡ አጣርተው ታል ። ደግሞም ፡ በጻፉበት ፡ ዘመን ፡ የኤውሮጳ ፡ ሊቃውን ት ፡ ስለጋሎች ፡ ታሪክ ፡ ማጣራት ፡ የጀመሩትን ፡ አንዳንድ ጊዜ ፡ መሠረት ፡ አድርገውታል ። ከኤውሮጳ ፡ ትምርት ፡ ቤት ፡ በጣም ፡ ርቆ ፡ ለሚኖር ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ በዚያ ፡ ዘመ ን ፡ ከርሳቸው ፡ በበለጠ ፡ አገላለጥ ፡ መጻፍ ፡ ይገባው ፡ ነበ ር ፡ ለማለት ፡ አይቻልምና ፡ ካገላለጣቸው ፡ አንዳንዱ ፡ ትክ ክለኛ ፡ ኹኖ ፡ ስንኳ ፡ ባይታይ ፡ የመጽሐፋቸው ፡ ረዳትነት የማይካድ ፡ ነው ። በካቶሊክ ፡ ሃይማኖት ፡ ያዲሱ ፡ ትውል ድ ፡ ዘመን ፡ ሰው ፡ ስለነበሩ ፡ ለሃይማኖታቸው ፡ የነበረባቸ ው ፡ ቅንዓት ፡ በኦርቶዶክሳዊው ፡ ወገን ፡ ላይ ፡ ምክንያት ፡ ባገኙ ፡ ቁጥር ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ የተግሣጽ ፡ ቃል ፡ አስጽፍዋ ቸዋል ። አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ታሪኩ ፡ መንገድ ፡ ሳይሰጣቸ ው ፡ በኦርቶዶክሳዊያን ፡ ላይ ፡ የጎይል ፡ ቃል ፡ ለመጻፍ ፡ ምክንያቱን ፡ በግድ ፡ ፈልገው ፡ ያመጡት ፡ ይመስላል ። ከ ዚህ ፡ በቀር ፡ ባገራችን ፡ በነበሩበት ፡ ዘመን ፡ የባለታሪክ ፡ ስ ም ፡ የተገባቸው ፡ ደራሲ ፡ ናቸው ።

ኣከቃ ፡ ታየ ፣ (… ፲፱፱፲፯/1924) ፡ በጌምድሬ ፡ ና ቸው ። በኢትዮጵያ ፡ ትምርት ፡ ተምረው ፡ የጨረሱትን ፡ ስ ንኳ ፡ ለማወቅ ፡ ባይቻል ፡ የስብከትና ፡ የድርሰት ፡ ስጦታ ፡ እንደነበራቸው ፡ የታተሙትና ፡ ያልታተሙት ፡ መጻሕፍቶ ቻቸው ፡ ይመሰክሩላቸዋል ። እርሳቸውም ፡ ለፕሮቴስታንት ሃይማኖት ፡ ዐዲስ ፡ ምእመን ፡ ነበሩና ፡ የያዙትን ፡ ሃይማኖ ት ፡ እውነተኛነት ፡ ለማስረዳት ፡ ‘መዝገበ ፡ ቃላት’ ፡ የሚ ባል ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፈዋል ። በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ጦርነት ፡ ያ ነሡበት ፣ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ጋራ ፡ የማይስማማ ፡ ኹኖ

የታያቸውን ፣ ሲወርድ ፡ ሲዋረድ ፡ የመጣውን ፡ ባገራችን ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ባህል ፡ እንደዚኸውም ፡ ኹሉ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ በፕሮቴስታንት ፡ አካኼድ ፡ ባልተ መለከተ ፡ ሊቅና ፡ አዋልድ(አፖክሪፍ) ፡ በምንላቸው ፡ መጻ ሕፍት ፡ ላይ ፡ ነው ። በመዝገበ ፡ ቃላቱ ፡ እንደአዶ ፡ ዐጽ ሜ ፡ ያለ ፡ የዘለፋ ፡ ቃል ፡ የለበትም ። ቢኖርም ፡ መጽሐፉ የተጻፈ ፡ ለታሪክ ፡ ሳይኾን ፡ ለሃይማኖት ፡ ማስረጃ ፡ ነውና ፡ ሥፍራው ፡ ነው ፡ ያሰኛል ። መጽሐፉ ፡ ስንኳ ፡ በአርቶዶክሳ ዊያን ፡ ላይ ፡ ቢጻፍ ፡ ንግግሩ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ሰው ፡ የማያስቀይም ፡ የለቅ ፡ አነጋገርና ፡ ስለሃይማኖት ፡ ክርክር ለሚጽፍ ፡ ሰው ፡ አብነት ፡ የሚኾን ፡ ነው ።

አለቃ ፡ ታየ ፡ ከጥንት ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፲፰(1918) ፡ ያለ ውን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ጽፈዋል ። መጽሐፉ ፡ ባለመታ ተሙ ፡ ከጥቂቶች ፡ ሊቃውንት ፡ በቀር ፡ የመረመረው ፡ የ ለም ። መዝገበ ፡ ቃላትና ፡ ይሀ ፡ ታሪክ ፡ ጠላት ፡ አገራችን ን ፡ ከወረረው ፡ ወዲህ(፲፱፻፴፰ – ፲፱፻፴፱/1936 – 1941) ፡ የደ ረሱበት ፡ አልታወቀም ።

ሕዝቡ ፡ የሚያነበው ፡ አለቃ ፡ ታየ ፡ ስለኢትዮጵያ ሕዝብ ፡ ከብዙው ፡ በጥቂቱ ፡ የጻፉትን ፡ ነው ። በዚህ ፡ መ ጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ መሠረት ፡ አድርገው ፡ የሚከታተሉት ፡ ፩ ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፣ ፪ኛ ፣ በኢትዮጵያ ፡ ስለታሪክ ፡ የ ሚናገሩትን ፡ መጻሕፍትና ፡ ከኹሉ ፡ ይልቅ ፡ ክብረነገሥት ን ፣ ፫ኛ ፡ የግሪክን ፡ የላቲንን ፡ የዐረብን ፡ ለቃውንት ፤ ፬ ኛ ፡ በዛሬ ፡ ዘመን ፡ በኤውሮጳ ፡ የተጻፉትን ፡ ነው ። መጽ ሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ የቀድሞ ፡ ሰዎች ፡ ባስተዋሉት ፡ መንገድ ፡ ስለተከተሉት ፡ መንፈሳዊውን ፡ እንጂ ፡ ታሪካዊውን ፡ ጥቅ ሙን ፡ በጭራሽ ፡ አላገኙትም ። እንደዚሁ ፡ ኹሉ ፡ ክብረነገ ሥታችንና ፡ የቀሩትን ፡ የኢትዮጵያን ፡ መጻሕፍት ፡ የግሪክ

ንና ፡ የላቲንን ፡ የዐረብንም ፡ መጻሕፍት ፡ ከኹለት ፡ መቶ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ የኤውሮጳ ፡ ሊቃውንት ፡ አጣርተው ፡ የደ ረሱበት ፡ ፍጻሜ ፡ ከነወሬው ፡ ሳይደርስላቸው ፡ ቀርቶ ፡ ቃ ል ፡ በቃል ፡ ተከታትለውታል ። በቅርብ ፡ ዘመንና ፡ ዛሬውኑ በኤውሮጳ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ መሠረት ፡ ባለው ፡ አካኼድ ፡ የገለጡትን ፡ ሊቃውንት ፡ ግን ፡ ያንዳንዶቹን ፡ ስንኳ ፡ ስማ ቸውን ፡ ቢጠሩ ፡ ከነዚሁ ፡ ሊቃውንት ፡ አሳብ ፡ አንድዋ ፡ ከጆሮዋቸው ፡ እንዳልደረሰች ፡ መጽሓፋቸው ፡ ድንቀኛ ፡ አድርገው ፡ ይመሰክራል ። በሊቃውንቶቹ ፡ ፈንታ ፡ የታሪክ ፡ ሊቃውንት ፡ መስለዋቸው ፡ ከኤውሮጳ ፡ ከዲፕሎማሲና ፡ ከ ጋዜጣ ፡ መልእክተኞች ፡ ያንዳንዱን ፡ አሳብ ፡ ተከትለዋል ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ ቢኾን ፡ በሃይማኖት ፡ እንዳደረጉት ፣ በታሪክ እውነት ፡ ኹኖ ፡ በታያቸው ፡ አሳብ ፡ አንዳች ፡ ሥጋት ፡ ሳ ያድርባቸው ፡ በቅንነት ፡ አሳባቸውን ፡ ያስታወቁ ፡ ሰው ፡ ና ቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ ኅሊናቸው ፡ የተረዳውን ፡ የሚቃወም ታሪክ ፡ ሲገጥማቸው ፡ ባንደበታቸው ፡ ጥራት ፡ መጠን ፡ ማ ስረጃ ፡ መስጠትን ፡ ያኽል ፣ ‘የልጆች ፡ ጨዋታ ፣ የባልቴት ተረት’ ፡ እያሉ ፡ አልፈውታል ። እንዲህ ፡ ከሚሉት ፡ አብዛ ኛውንም ፡ ተረት ፡ ነው ፡ ቢሉት ፡ የተገባ ፡ ነው ። ነገርግን የሚናገርና ፡ የሚጽፍ ፡ ሰው ፣ የማይስማማውን ፡ አሳብ ፡ ተ ረት ፡ እያለ ፡ ቢኼድ ፣ ሰሚና ፡ አንባቢ ፡ ደግሞ ፡ ማፍረሻ ውን ፡ አስረዳን ፡ ማለት ፡ እንዳለባቸው ፡ አለመዘንጋት ፡ ነ ው ፤ እንዲሁም ፡ በታሪክ ፡ ጻፊ ፡ እውነት ፡ ኹኖ ፡ ከሚታየ ው ፡ አንዳንድ ፡ ለሰሚው ፡ ግራ ፡ ኹኖ ፡ የሚታየው ፡ ይኖር ይኾናል ። ባለታሪክ ፡ በእንዲህ ፡ ያለው ፡ ጊዜ ፣ የሚመታ ውን ፡ መላ ፡ ወይም ፡ ታሪኩን ፡ የሚመሠርትበትን ፡ ማስረ ጃ ፡ ማመልከት ፡ ዋና ፡ ሥራው ፡ ነበር ። በዚህ ፡ ፈንታ ፡ አ ለቃ ፡ ታየና ፡ እስከዛሬ ፡ ከተነሡት ፡ ታሪክ ፡ ጻፎች ፡ አንዳን

ዶቹ ፣ አንባቢው ፡ ባይረዳው ፡ እነርሱ ፡ ለብቻቸው ፡ የተረዱትን ፡ ‘እንደሃይማኖት ፡ ተቀበሉ!’ ፡ ያልተረዱትን ፡ አሳብ ‘እኛ ፡ ተረት ፡ ካልነው ፡ አትቀበሉት!’ ፡ ብለው ፡ የሚያዙኹነው ፡ ይታዩናል ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ማስረጃ ፡ ብለው ፡ የሚያመጡት ፡ ንግግር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳልኹት የታሪክን ፡ አካኼድ ፡ ያጣሩትን ፡ ሊቃውንት ፡ ሥራ ፡ ዙረው ፡ እንዳላዩት ፡ ንግግራቸው ፡ ያስረዳል ። ይኹን ፡ እንጂ የመጽሐፍ ፡ አካኼድና ፡ መልክ ፡ ላለው ፡ ሥራቸው ፡ ለመጽሐፍ ፡ አጻጻፍ ፡ ንድፍ ፡ በመስጠታቸው ፡ ለአለቃ ፡ ታየና በዚህ ፡ ስማቸውን ፡ ለማነሣቸው ፡ ደራሲያን ፡ ኹሉ ፡ ያገራችን ፡ ሕዝብ ፡ ባለወረታቸው ፡ ነው ።

አለቃ ፡ ታየ ፡ ወደኤውሮጳ ፡ እየተሻገሩ ፣ ባገራቸውም ፡ ከሕዝባቸው ፡ ማኽል ፡ ኹነው ፡ ሲጽፉና ፡ ሲያስተምሩ ፡ በነበሩበት ፡ ጊዜ ፣ ፊት ፡ ኤውሮጳ ፡ ኋላም ፡ ኢትዮጵያ ፡ ኹነው ፡ ላማርኛ ፡ አጻጻፍና ፡ ንግግር ፡ ብዙ ፡ ትጋት ያሳዩ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ካፈወርቅ ፡ ገብረየሱስ ፡ ናቸው ። በወጣትነታቸው ፡ ለትምርት ፡ ወደኤውሮጳ ፡ በመኼዳቸው ፣ በነገር ፡ አስተያየትም ፡ መልክ ፡ ባለው ፡ ንግግር ፡ አሳብን ፡ በጽሕፈት ፡ በመግለጥ ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡ ያላቸው ፡ ደራሲ ፡ ናቸው ። የሕይወታቸው ፡ ታሪክ ፡ ግን ፡ እጅግ ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። የዛሬ ፡ ፱፭ዓመት ፡ አቅራቢያ ፡ ዕድለኛ ፡ ኹነው ፡ ከጃንሆይ ዐጤ ፡ ምኒልክ ፡ ተመርጠው ፡ ለትምርት ፡ ወደኤውሮጳ ፡ ተላኩ ። የጣሊያን ፡ የጦርአለቃ ፡ ባራቴሬ ፡ ፲፰፻፹፰/1896 መልሶ ፡ ወደሮማ ፡ እስኪልካቸው ፡ ድረስ ፣ ከኢትዮጵያ ፡ ጠላት ፡ ጋር ፡ ተሰልፈው ፡ ዐዲግራት ፡ ድረስ ፡ መጡ ። ኢትዮጵያ ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ሳትረሳ ፣ ይቅርታ ፡ አድርጋ ፡ በልጅ ፡ ኢያሱ ፡ ዐልጋ ፡ ወራሽነት ፡ ጊዜ ፡ ለትልቅ ፡ ሥራ ፡ አጨቻቸው ። ለዚህ ፡ ወረታ ፡ ወጣቱን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዐልጋ

ወራሽ ፡ ልጅ ፡ ኢያሱን ፡ በሚያምር ፡ ንግግር ፡ በማሞገስ ፡ ደስታቸውን ፡ ገለጡ ። በውነትም ፡ ልጅ ፡ ኢያሱ ፡ ባልኾኑ ካጤ ፡ ምኒልክ ፡ ጋራ ፡ የሠሩት ፡ መሳፍንትና ፡ መኳንንት ኹሉ ፡ ተቀይመዋቸው ፡ ነበርና ፡ አሳባቸው ፡ የነበረ ፡ በቤተ መንግሥት ፡ ሥራ ፡ ለማስያዝ ፡ ይቅርና ፡ የኢትዮጵያን ፡ መሬት ፡ እንዳይረግጡ ፡ ለማድረግ ፡ ነው ። የኢትዮጵያ ፡ ባላባቶች ፡ የልጅ ፡ ኢያሱ ፡ ሥራ ፡ አጀማመር ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ነጻነት ፡ ብዙ ፡ የሚያሠጋ ፡ ኹኖ ፡ ታይቶዋቸው ፡ ሥልጣናቸውን ፡ እንዲያስረክቡ ፡ ባስገደድዋቸው ፡ ጊዜ ፡ ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ከዚያ ፡ ኹሉ ፡ ሰው ፡ አብልጠው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የተቈረቆሩ ፡ መኾናቸውን ፡ ለማስረዳት ፣ የሚያምረውን ፡ ግጥማቸውን ፡ የልጅ ፡ ኢያሱ ፡ መስደቢያ ፡ በማድረጋቸው ፡ አበላሹት ። እንኳን ፡ ይህን ፣ ከጠላት ፡ ጋር ፡ አገራቸውን ፡ ሊወጉ ፡ የተሰለፉትን ፡ በደል ፡ የቤተመንግሥት ፡ አስተዳደሮች ፡ ትተውላቸው ፡ ነበርና ፣ አኹንም ፡ ንግሥት ፡ ዘውዲቱና ፣ ጃንሆይ ፡ ፩ ፡ ጎይለሥላሴ ፡ ዐልጋ ፡ ወራሽ ፡ ኹነው ፡ የመንግሥቱን ፡ ሥራ ፡ ሲያካኺዱበት ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፣ ከፍተኛ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ ተቀበሉ ፤ ከቶውንም ፡ በሚኒስትርነት ፡ ሥራ ፡ ወደሮም ፡ ተላኩ ። ጠላት አገራችንን ፡ ሲያጠፋት ፣ አኹንም ፡ ተመልሰው ፡ ለጣልያን ዋና ፡ ሠራተኛ ፡ ኾነለት ፤ አገርን ፡ ለያዘ ፡ ጠላት ፡ ሳያስፈልግ ፡ ማገልገል ፡ እንኳ ፡ ከመነቀፍ ፡ ቢያደርስ ፣ ይህ ፡ አልበቃ ፡ ብሎ ፡ ለጠላት ፡ ታማኝነታቸውን ፡ ለመግለጥ ፡ አኹንም ፡ ስላገሩ ፡ በሚከላከለው ፡ ላይ ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ጀምሮ ፡ እስከተራው ፡ አርበኛ ፡ ድረስ ፡ የማይጠጋውና ፡ ያልኾነ ፡ ቃል ፡ በመጻፍ ፡ ብዕራቸውን ፡ አበላሹ ። ተራ ፡ ጸሐፊ ፡ በኾኑ ፡ የሚያሳዝነውን ፡ የሕይወታቸውን ፡ ታሪክ ፡ ሳላነሣው ፡ በቀረኹ ፤ ነገርግን ፡ ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ እኛ

ላለንበት ፡ ትውልድ ፡ ዋና ፡ ደራሲው ፡ ናቸውና ፡ ለሰው ፡ ከደራሲነቱ ፡ ይልቅ ፡ ስሙንና ፡ ክብሩን ፡ በመጠበቅ ፡ ከኹሉ ፡ የበለጠ ፡ አክሊል ፡ እንደሚገባው ፡ ማስታወስ ፡ ግድ ፡ ይለናል ።

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ባማርኛ ፡ ከጻፍዋቸው ፡ መጻሕፍት ፣ ‘የዐጤ ፡ ምኒልክ ፡ ታሪክ’ን ፣ ‘ልብወለድ ፡ ታሪክ’ ፡ ዋና ፡ ኹነው ፡ ይታዩናል ። የነርሱን ፡ አኳኋን ፡ ከማስታወቅ ፡ በፊት ፡ የዐማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ ሕጉንና ፡ ሕዝቡ ፡ የሚወደውን ፡ የንግግር ፡ ወይም ፡ ያጻጻፍ ፡ ዐይነት ፡ ብናመለክት ፣ ከሕጉ ፡ ርቀው ፡ ዐዲስ ፡ አካኼድ ፡ የሰጡትን ፡ ደራሲያንና ፡ የተለምዶውን ፡ ንግግርና ፡ አጻጻፍ ፡ ሳይለቁ ፡ ጣዕም ፡ ያለበት ፡ ለማድረግ ፡ የቻሉትን ፡ ካልቻሉት ፡ ለመለየት ፡ ይረዳናል ።

የዐማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ ከብዙው ፡ ሕግጋቱ ፡ አንዱ ፣ ማሰሪያ ፡ አንቀጽን ፡ ከንግግር ፡ መጨረሻ ፡ ማግባት ፡ ነው ። ከጽሕፈት ፡ ላይ ፡ ባንድ ፡ ማሰሪያ ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ቃላት ፡ ማኽል ፡ ጣልቃ ፡ እያገባ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አሳብና ንግግር ፡ በሚጨመርበት ፡ ጊዜ ፡ ዋናውንና ፡ ጣልቃ ፡ የገባውን ፡ ከውኖ ፡ ለማስተዋል ፡ እንዲመች ፡ ሊያደርጉ ፡ የቻሉ ፡ ስጦታ ፡ ያላቸው ፡ ደራሲያን ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። ደራሲው ፡ ሙሉውን ፡ ንግግር ፡ ባማርኛ ፡ ባሕርይ ፡ በሚያስኬድበት ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ሰነፍ ፡ አንባቢ ፡ እንዳይታክተው ፡ ለማድረግ ፡ ያሰበበት ፡ እንደኾን ፣ ንግግሩን ፡ ባጭር ፡ ባጭሩ ፡ በማሰሩ ፡ ላንባቢ ፡ መመቸቱ ፡ እርግጥ ፡ ነው ፤ ቢኾንም ፡ ደራሲ ፡ በፊተኛው ፡ (በረጅሙ)አካኼድ ፡ ሲጽፍ ፡ አንባቢው በውጥን ፡ ጭርስ ፡ አካኼድ ፡ አስሮ ፡ ለንግግሩ ፡ ደራሲው ፡ ያላሰበውን ፡ አሳብ ፡ ከመስጠት ፡ የሚደርስበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ደራሲው ፡ በኹለተኛው ፡ አካኼድ(ባጭሩ) ፡ ሲጽፍ ፣ አንባ

ቢው ፡ አኹን ፡ ካመለከትነው ፡ ስሕተት ፡ አይደርስም ፤ ግን ንግግሩ ፡ ባንድ ፡ ማሰሪያ ፡ አንቀጽ ፡ ሊጠቀለል ፡ ሲቻል ፣ ደራሲው ፡ እያቋረጠ ፡ በመናገር ፡ አንደበቱ ፡ ያልረታ ፡ ሕፃን ሊመስል ፡ ነው ። ንግግሩም ፡ በመጠኑ ፡ ካማርኛ ፡ ባሕርይ የራቀ ፡ ሊያደርገው ፡ ነው ። ዋና ፡ ደራሲ ፡ የምንለው ፣ በረ ኸርሙም ፡ ኾነ ፡ ባጭሩ ፡ አካኼድ ፡ ጽፎ ፣ ንግግሩ ፡ ግልጽ ና ፡ ጣዕም ፡ ያለው ፡ ሲኾን ፡ ነው ።

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፣ ሲበዛም ፡ ሲያንስም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕዝብ ፡ ይልቀኑንም ፡ በምሥራቃዊ ያን ፡ የተመለደ ፡ አካኼድ ፡ በኹለት ፡ በሦስት ፡ ፍኾ ፡ የ ሚተረጉም ፡ ቃል ፡ እየፈለጉ ፡ ከንግግር ፡ ማግባት ፡ ነው ። እ ንዲህ ፡ ያለው ፡ አካኼድ ፡ ‘ዐማርኛ’ወይም ፡ ‘ስለምን’ ፡ ይ ባላል (equivoque, jeu de motis, Claortour) ። ይህም ፡ በኢትዮጵያ ፡ እጅግ ፡ የተወደደና ፡ የተለመደ ፡ ንግግር ፡ ኹኖ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ንግግር ፡ የሚያመጣ ፡ ሰው ፡ ኹ ሉ ፡ የንግግር ፡ ዕውቀት ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ በመኾኑ ፡ የሚከ ራከርበት ፡ አይገኝም ።

ኹለተኛ ፣ በአሳብ ፡ ከልብ ፡ ፈጥሮ ፡ ደጉንና ፡ ክ ፉውን ፡ በምሳሌ ፡ በሚገልጥበት ፡ ጊዜ ፣ ክፉውንና ፡ ደጉን የሚገልጡትን ፡ ሰዎች ፡ አንባቢው ፡ ወይም ፡ ሰሚው ፡ በተ ሠራው ፡ ግብራቸው ፡ ባሕርያቸውን ፡ ስንኳ ፡ ቢለይ ፣ ደራ ሲው ፡ በአሳቡ ፡ የፈጠራቸውን ፡ ሰዎች ፡ ‘አቶ ፡ ክፉ ፡ ሰው’ ፡ ‘አቶ ፡ ደግ ፡ ሰው’ ፡ ‘ወይዘሮ ፡ ዓለሚቱ’ ፡ ይህንንም ፡ የ መሰለ ፡ ስም ፡ ይሰይማቸዋል ። እንዲህ ፡ ያለው ፡ አካኼድ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ችክ ፡ ይላል ። ስለኾነም ፡ በደራሲዎችና በሕዝቡ ፡ ተለምዶዋል ፤ ተወድዋልም ።

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፣ ‘ስለምን’ና ‘የምሳሌ ፡ ስም’ ፡ ያልነውን ፡ አካኼድ ፡ በብዙው ፡ አይከተ

ሉትም ። በተከተሉበት ፡ ጊዜም ፡ አንባቢውን ፡ ሳይሰለች ፡ አ
ሳባቸውን ፡ እንዲያስተውል ፡ አድርገዋል ። ሙሉ ፡ ንግግራ
ቸው(Proposition) ፡ ያማርኛን ፡ ባሕርይ ፡ እየተከተለ ፡ በረ
ዘመበት ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፣ ግልጥና ፡ ያማረበት ፡ ነው ። አ
ንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ቅጽል ፡ ሲያበዙ ፡ ነገሩ ፡ ጉት ፡ ይኾንባ
ቸዋል ። ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ በደራሲነታቸው ፡ ሙቀት
ያለበት ፡ ንግግር ፡ ማምጣት ፡ ዋና ፡ ባሕርያቸው ፡ ነው ።
ሙቀቱም ፡ የሚገባ ፡ ወይም ፡ ተሸጋጋሪ ፡ በመኾኑ ፣ አንባ
ቢው ፡ አሳባቸውንም ፡ በማይቀበልበት ፡ ጊዜ ፡ መሞቁ ፡ አ
ይቀርም ። በጽሑፍ ፡ ሥራቸው ፡ የሚያነሡት ፡ ሰው ፡ ወይ
ም ፡ እንሰሳ ፣ ጫካ ፡ ወይም ፡ በረኻ ፡ ኹሉም ፡ ሕይወት ፡ ያ
ለበት ፡ ኹኖ ፡ ይታያል ።

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ አንድ ፡ ‘የዐጤ ፡ ምኒልክ
ታሪክ’ና ፡ አንድ ፡ ‘ልብወለድ ፡ ታሪክ (Roman) ፡ ጽፈዋል ። የ
ቀሩት ፡ በጣልያንና ፡ በፈረንሳይ ፡ ቋንቋ ፡ የጻፍዋቸው ፡ መ
ጻሕፍት ፡ የዐማርኛን ፡ ሰዋስውና ፡ የኢትዮጵያን ፡ ኹኔታ ፡
የሚያስታውሱ ፡ ናቸው ።

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ የዐጤ ፡ ምኒልክን ፡ ታሪክ
ሲጽፉ ፣ ንጉሠነገሥቱ ፡ ከደረሰባቸውና ፡ ከሠሩት ፡ ዝርዝር
ሳይገቡ ፡ ዋና ፡ ዋናውን ፡ ብቻ ፡ አመልክተዋል ። ጥቂት ፡
ዝርዝር ፡ ያለበት ፡ ስለዐጤ ፡ ምኒልክ ፡ የኢጣልያ ፡ መንግ
ሥት ፡ መልእክተኞች ፡ የሚናገረው ፡ ክፍል ፡ ነው ። የዐጤ
ምኒልክን ፡ ታሪክ ፡ ባጭሩ ፡ ካመለከቱ ፡ በኋላ ፡ የጣልያን ፡
መንግሥት ፡ መልእክተኞች ፡ ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅን ፡ እን
ዲረዱዋቸው ፡ በገንዘብ ፡ ሳይቀር ፡ ሊያባብልዋቸው ፡ እንደ
ሞከሩ ፣ እርሳቸው ፡ ግን ፡ ሳይታለሉላቸው ፡ በመቅረታቸው
የንጉሣቸውን ፡ ፖለቲክ ፡ እንደደገፉ ፡ ለማስረዳት ፡ ይጣጣ
ራሉ ። በንግግራቸው ፡ ለምኒልክና ፡ ለሸዋ ፣ ሲኾን ፡ ቁልም

ጫውንና ፡ ቃለአጋኖውን ፡ ማብዛታቸው ፣ ለሌላው ፡ ወረዳ ባላባትና ፡ ሕዝብ ፡ ሲኾን ፡ ማዋረዳቸውና ፡ መሣቂያ ፡ ለ ማድረግ ፡ መታገላቸው ፣ ለባለታሪክ ፡ የተገባውን ፡ እውነ ተኛ ፡ ሚዛን ፡ የያዙ ፡ በመኾን ፡ ፈንታ ፣ ከዳተኛ ፡ ካለቸቻ ው ፡ አገራቸው ፡ ጋር ፡ ለመቃረብና ፡ የመንግሥቱን ፡ የያ ዙትን ፡ ደስ ፡ ለማሰኘት ፡ የተነሡ ፡ ያስመስላቸዋል ። ግን ደግሞ ፡ ከባለታሪክ ፡ ልዩ ፡ ሥራ ፡ አንዳንዱን ፡ እንዳልዘነጉ ትና ፡ ለታሪክ ፡ ንግግር ፡ ዐዲስ ፡ መንገድ ፡ እንደጠረጉለት ዐጭሩ ፡ የምኒልክ ፡ ታሪክ ፡ እንደሚያስረዳ ፡ ማስታወቅ ፡ ይ ገባናል ።

‘ልብወለድ ፡ ታሪክ’ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የሮማን ፡ መ ዝሙሪያ ፡ መጽሐፍዋ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳለመለ ከትኩት ፣ ያገራችን ፡ ደራሲ ፡ አሳቡን ፡ በጽሕፈት ፡ ለመግ ለጥ ፡ ባሰበበት ፡ ጊዜ ፡ ባሳቡ ፡ የሚፈጥራቸው ፡ ሰዎች ፡ የግ ብራቸውን ፡ ስም ፡ የተጸውዖ ፡ ስም ፡ አድርጎ ፡ ‘አቶ ፡ መል ካም ፡ ሰው ፡ አቶ ፡ ክፉ ፡ ሰው’ ፡ የሚሉትን ፡ አካኼድ ፡ ብ ቻ ፡ ይከታተል ፡ ነበር ። የፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅንና ፡ የኤው ሮጳን ፡ መጻሕፍት ፡ በማንበቡ ፡ ልብወለድ ፡ ታሪክ(ሮማን) ለመጻፍ ፡ ይጣጣራልና ፡ በር ፡ ከፋቹ ፡ ፕሮፌሰር ፡ አፈወር ቅ ፡ በመኾናቸው ፡ ምስጋና ፡ ይገባቸዋል ።

የፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ልብወለድ ፡ ታሪክ ፡ የሚ ነግረን ፡ የኹለት ፡ ወጣቶችን ፡ ፍቅር ፡ ነው ። ኹሉም ፡ ኢ ትዮጵያዊያን ፡ ኹነው ፣ ሃይማኖታቸው ፡ የወንድየው ፡ እስ ላም ፣ የሴቲቱ ፡ ክርስቲያን ፡ ነው ። ከኹለት ፡ በፍቅር ፡ ድል ኾኖ ፡ የወዳጁን ፡ ሃይማኖት ፡ የተቀበለ ፡ ወንድየው ፡ ነው ። መጽሐፉ ፡ የፍቅር ፡ ኀይል ፡ ብርቱ ፡ መኾኑንና ፡ የንጹሕ ፍቅር ፡ አካኼድ ፡ እንዴት ፡ መኾን ፡ እንደሚገባው ፡ ከሚ ያስተምረን ፡ በላይ ፡ እግረ ፡ መንገዱን ፡ ደግሞ ፡ የዛሬ ፡ ሰ

ባት ፡ ወይም ፡ ስምንት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሲደረግ ፡ ከነበረው ፡ ሥራ ፡ ከብዙው ፡ ጥቂቱን ፡ ያመለክተናል ። ደራሲው ፡ የጽሕፈት ፡ አገላለጣቸው ፡ ደግ ፡ ሲኾን ፣ ምክንያት ፡ ለመፍጠር ፡ ብዙ ፡ መንገድ ፡ አልተገለጣቸውም ። ባሳባቸው ፡ የፈጠሩዋቸው ፡ ሰዎች ፡ ለሚፈጽሙት ፡ ኹለት ሦስት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራ ፡ አንድ ፡ ምክንያት ፡ ሰጥተው ፡ ያንኑ ፡ አንዱን ፡ ምክንያት ፡ ሳይለውጡ ፡ ኹለት ፡ ሦስት ፡ ጊዜ ፡ ደጋግመውታል ። ይህንና ፡ ሌላውን ፡ ብልኀት(የቴክኒክ ጣጣ) ፡ የዋናው ፡ ሥራቸው ፡ ንድፍ ፡ (ፕላን) ፡ ተስተካክሎ ለመኼዱ ፡ አንባቢው ፡ ከሌለ ፡ ይቆጥረዋል ። ይህም ፡ አንድ ፡ ኪነጥበብ ፡ ነው ።

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ኹለት ፡ ሦስት ፡ ያኽል ፡ ቲያትር ፡ ጽፈዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ እስካኹን ፡ ድረስ ፡ ሰው ፡ በቲያትር ፡ ጨዋታ ፡ አላያቸውም ፤ ደግሞም ፡ አልታተሙም ።

እንደዚሁ ፡ ኹሉ ፣ ብዙ ፡ ደራሲያን ፡ ጽፈው ፡ ያላሳተሙ ፡ አሉና ፡ ሥራቸው ፡ በሕዝብ ፡ ስላልታወቀ ፡ ስለነርሱ ፡ ለመጻፍ ፡ ከዚህ ፡ አይዶለምና ፡ እንተወዋለን ። ቢኾንም ፡ ከነዚህ ፡ ያንዱን ፡ የበ፟ሮ፟ጌ፟ድ ፡ ተክኮሐዋርያትን ፡ ስም ማስታወስ ፡ የተገባ ፡ ነው ። አገራቸው ፡ ሽዋ ፡ የተወለዱበት ፡ ዘመን ፡ ባ፤፮፻፪፰፩ ፡ ግድም ፡ ነው ። እርሻና ፡ የወታደርነት ፡ ሥራ ፡ በሞስኮብና ፡ በፈረንሳይ ፡ አገር ፡ ተምረው ፡ በኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሹመት ላይ ፡ ኑረው ፡ በመጨረሻ ፡ ጊዜ ፡ በፓሪስና ፡ በገፔኔቭ ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ሚኒስትር ፡ ኾነው ፡ ነበር ። ፍጹም ፡ ዐማርኛ ፡ በኾነ ፡ ግጥም ፡ ጥቂት ፡ ተረት ፡ ጽፈው ፡ ካሳተሙና ፡ በተረት ፡ ዐይነት ፡ ቲያትር ፡ ከጻፉ ፡ በኋላ ፣ አኹንም ፡ ንጹሕ ፡ በኾነ ፡ ዐማርኛ ፡ ስለዕርሻ ፡ ትምርት ፡ ጽፈዋል ። በዚህም ፡ መጽሐፍ ፡ በዐማርኛ ፡ ቃል ፡ ላልተገኘለት ፡ ለአልኬሚና ፡ ለሌላው ፡ ዕውቀት ፡ የተመረጠ ፡ ቃል

በመገኘቱ ፡ ዕውቀትን ፡ በእውነት ፡ እጅ ፡ ካደረጉት ፡ ለደ ራሲ ፡ ቋንቋን ፡ እንደልቡ ፡ ማዘዝ ፡ እንደማያስችግር ፡ ያስ ረዳል ። በጅሮንድ ፡ ተክለሐዋርያት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሕገመ ንግሥት ፡ መግለጫ ፡ የተናገሩትና ፡ የጻፉት ፡ ደግሞ ፡ የደ ራሲና ፡ የተሰወረን ፡ አሳብ ፡ ለመግለጥ ፡ ችሎት ፡ እንዳላች ው ፡ ያስረዳል ።

ኮጋድሁስ ፡ ገብረሕይወት ፡ ትውልዳቸው ፡ ትግሬ ኾነው ፡ የሞቱበት ፡ ከዛሬ ፡ ፴፭ዓመት ፡ በፊት ፡ ነው ። በልጅ ነታቸው ፡ ነምሳ ፡ አገር ፡ ብዙ ፡ ተቀምጠው ፡ በትምርታቸ ው ፡ ሳሉ ፡ ስለዐጤ ፡ ምኒልክና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በሐ ማሴን ፡ ሲታተም ፡ ከነበረ ፡ ጋዜጣ ፡ አሳትመዋል ። ‘የመን ግሥትና ፡ የሕዝብ ፡ አስተዳደር’ ፡ ብለው ፡ የሰየሙትን ፡ መጽሐፍ ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ ወዳጆቻቸው ፡ አሳትመዉታል ። በኹለቱም ፡ ኹሉ ፡ መጻሕፍት ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ በሚረዳው አካኼድ ፡ የቤተመንግሥቱ ፡ ሥራ ፡ መሻሻል ፡ እንዳለበት ፡ ሰ ብከዋል ። ኹለቱም ፡ መጻሕፍት ፡ ደራሲው ፡ በልበሙሉነት ስለሚገልጡት ፡ ከፍተኛ ፡ አሳብና ፡ ስለንግግራቸው ፡ ጥራ ት ፡ በዛሬይቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ብዙ ፡ ጉዳይ ፡ ለማሠራትና ፡ ለወደፊት ፣ ሕግንና ፡ ልማድን ፡ እያሻሻሉ ፡ ለማደስ ፡ ስላለ ብን ፡ ሥራ ፣ ብርቱ ፡ አሳብ ፡ የሚያሳድሩ ፡ የሚያስፈጽሙ ም ፡ መጻሕፍት ፡ ናቸው ።

ብካቴኛ ፡ ጌታ ፡ ኀሩይ ፡ ሸዋ ፡ ... (፲፱፻፴፩=1939 በባት ፡ ከተማ ፡ በእንግሊዝ ፡ አገር ።)በኢትዮጵያ ፡ ከፍተ ኛውን ፡ ትምርት ፡ ፈጽመው ፡ በቤተክህነት ፡ ሲያገለግሉ ፡ ኑረው ፡ ሠላሳ ፡ ዓመት ፡ ያኽል ፡ በቤተመንግሥት ፡ ልዩል ዩና ፡ ከፍ ፡ ያለሹመት ፡ ተቀብለው ፡ ከባድ ፡ የኾነ ፡ የጎላ ፊነት ፡ ሥራ ፡ የፈጸሙ ፡ ሰው ፡ ናቸው ። የአኹኑ ፡ ማስታ ወሻ ፡ ስለደራሲነታቸው ፡ ብቻ ፡ የሚናገር ፡ በመኾኑ ፡ በሹ

መታቸው ፡ ስላስኬዱት ፡ ትላልቅ ፡ ሥራ ፡ ከዚህ ፡ ማንሣት የለብንም ። ከጽሑፍ ፡ ሥራቸውም ፡ ዋና ፡ ኹነው ፡ የሚታ ዩን ፡ 'ወዳጄ ፡ ልቤ'ና ፡ 'ጎሐ ፡ ጽባሕ' ፡ 'ሀገረ ፡ ጃፓን' ፡ በመኾናቸው ፡ የቀሩት ፡ መጻሕፍቶቻቸው ፡ ግን ፡ ለኢትዮ ጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ስንኪ ፡ በብዙው ፡ ቢጠቅሙት ፡ አሳባቸውን ና ፡ ደራሲነታቸውን ፡ በሥነቱ ፡ መጻሕፍት ፡ ማግኘት ፡ ስለ ተቻለ ፡ ስለነርሱ ፡ ብቻ ፡ ባጭሩ ፡ እናመለክታለን ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ በጻፉት ፡ ኹሉ ፡ ዋና ፡ አሳባ ቸው ፣

ⓑ. በአርኣያ ፡ እግዚአብሔር ፡ የተፈጠረ ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፡ በ ፈጣሪውና ፡ በመንግሥት ፡ ዘንድ ፡ አኪያ ፡ መኾኑን ፡ ነ ው ። የውነት ፡ ነው ። ሲፈጠር ፡ ብልኅና ፡ ሞኝ ፡ ኹን ዋል ፤ በሥራ ፡ ዕውቀትና ፡ ዕድለኛ ፡ በመኾን ፡ ከሰው የተሠራ ፡ አስፈላጊ ፡ የኾነ ፡ የመዐርግ ፡ ከፍተኛነትና ዝቅተኛነት ፡ ይህንንም ፡ የመሰለ ፡ ብዙ ፡ ልዩነት ፡ አለ ። ነገር ፡ ግን ፡ በምንፈርድለትና ፡ በምንፈርድበት ፡ ጊዜ መሠረት ፡ ልናደርገው ፡ የሚገባን ፡ ኹሉም ፡ ትክክል መኾኑን ፡ ነው ።

ⓒ. በዘርና ፡ በሃይማኖት ፡ የመጣውን ፡ ልዩነትም ፡ እርስ በርሳችን ፡ ተቻችለን ፡ ከሌለ ፡ መቀጠር ፡ ይገባናል ።

ⓓ. የክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ በዓለም ፡ ከታወቁት ፡ ሃይማኖቶ ች ፡ ለመንፈሳዊና ፡ ለሥጋዊ ፡ ኑሮ ፡ የሚስማማ ፡ ነው ።

ⓔ. ሰው ፡ በማናቸውም ፡ ሰዓት ፡ ሞት ፡ እንደሚመጣበት ማሰብ ፡ ይገባዋል ።

ⓕ. ሰው ፡ የልማድ ፡ ባሪያ ፡ ሳይኾን ፡ በነጻነት ፡ ሕጉንና ፡ ሥርዐቱን ፡ እያሻሻለ ፡ መኼድ ፡ አለበት ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ከጻፍዋቸው ፡ መጻሕፍት ከ'ኩሉ ፡ ይልቅ ፡ ዕድለኛ ፡ 'ኩኖ ፡ ሕዝቡ ፡ አንብቦ ፡ የማይ ጠግበው ፡ 'ወዳጄ ፡ ልቤ'ን ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ያለውን ፡ መ ጽሐፍ ፡ የሚጽፍ ፡ የእንግሊዙን ፡ ደራሲ ፡ የዮሐንስ ፡ ቡንያ ንን ፡ መጽሐፍ ፡ ያነበበ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ መ'ኾኑን ፡ የምንረዳ ው ፡ የዘሁኑ ፡ ደራሲ ፡ 'የክርስቲያን ፡ መንገድ' ፡ የተባለው ን ፡ መጽሐፉን ፡ ስናነብ ፡ ነው ። ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ግ ን ፡ ንድፉን(ፕላኑን) ፡ ስንኳ ፡ ከእንግሊዙ ፡ ደራሲ ፡ ቢቀበሉ የጽሑፋቸውን ፡ ሕንጻ ፡ መልክና ፡ ጠባይ ፡ በፍጹም ፡ ኢትዮጵ ያዊ ፡ ያውም ፡ የሚያምር ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ አድርገውታል ።

ባሳባቸው ፡ የፈጠሩት ፡ 'ወዳጄ ፡ ልቤ' ፡ የተባለው ሰው ፡ የርሳቸው ፡ ራሳቸው ፡ ወይም ፡ የክርስቲያንን ፡ ሕግ ለመጠበቅ ፡ የሚታገል ፡ ሰው ፡ ምሳሌ ፡ ነው ። ወዳጄ ፡ ል ቤ ፡ ለብቻው ፡ 'ኩኖ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሀላዌና ፡ የሕዝበ አዳምን ፡ በተለይም ፡ የነፍስን ፡ 'ኩኔታ ፡ በሚያስብበት ፡ ጊዜ ፣ ወይም ፡ እግር ፡ ጥሎት ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዎች ፡ ጋር ፡ ተገና ኝቶ ፡ ክፋታቸውንና ፡ በጎነታቸውን ፡ በሚገልጥበት ፡ ጊዜ ፡ ሥጋ ፡ በለበሰ ፡ 'ኩሉ ፡ ላይ ፡ በተለይም ፡ በክርስቲያን ፡ ላይ የሚመጣበትን ፡ መከራ ፡ ሲያስታውስ ፣ ተስፋ ፡ ሊቆርጥ ፡ ሲቃጣና ፡ በርትቶ ፡ ሲታገል ፡ ከባልንጀሮቹ ፡ ጋርና ፡ ለብ ቻው ፡ መሰንቆውን ፡ ይዞ ፡ ሲያንጐራጕር ፣ በሰርግ ፡ አስ መስሎ ፡ ስለክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ አገርማመርና ፣ ድል እየነሣ ፡ በ'ኬደበት ፣ በሚ'ኬድበትም ፡ ዘመን ፡ 'ኩሉ ፡ ያለበ ትን ፡ መከራ ፡ ሲተርክ ፣ ፍጹም ፡ ክርስቲያናዊ ፡ ነው ።

'ወዳጄ ፡ ልቤ' ፡ 'ሰው ፡ በየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ካመ ነ ፡ በኋላ ፡ ከ'ጠ.አት ፡ ላይ ፡ ላለመው.ደቅ ፡ ምን ፡ ቢሠራ ይሻላል?' ፡ ብሎ ፡ የሚጠይቅ ፡ ወይም ፡ የዘሀን ፡ አሳብ ፡ የሚያሳድር ፡ 'ኩኖ ፡ ይታያል ። አንባቢው ፡ ቀ'ልፉን ፡ ወይም

መልሱን ፡ አገኘኹ!መጽሐፉ ፡ ሊነግረኝ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ሲ ጓጓ ፣ ‘ብፁዐን ፡ እለ ፡ ተኃድገ ፡ ሎሙ ፡ ኃጢኣቶሙ’ ፡ ብሎ ፡ ያሰናብተዋል ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ስለሃይማኖትና ፡ ስለፖለቲ ክ ፡ ስለልዩ ፡ ልዩ ፡ ጕዳይም ፡ ያሰቡትን ፡ ኹሉ ፡ ካንድ ፡ ላ ይ ፡ ሰብስበው ፡ ጽፈው ፡ ያወጡትን ፡ መጽሐፍ ፡ ‘ጎሐ ፡ ጽ ባሕ’ ፡ ብለው ፡ ሰይመውታል ። ጎሐ ፡ ጽባሕ ፡ ስለሃይማኖት የሚገልጠው ፡ አሳብ ፣ ንግግሩም ፡ ልዩ ፡ ቢኾን ፡ ከወዳጇ ልቤ ፡ አይለይም ። ሕግንና ፡ ልማድን ፡ ማሻሻል ፡ ብላቴን ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ሥራዬ ፡ ብለው ፡ የቆመበት ፡ ዋና ፡ ሐሳብ በመኾኑ ፡ ስለቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ ቍጥር ፣ ስለምንኵስና ና ፡ ስለጋብቻ ፡ ሥርዐት ፡ ስለጸሎትና ፡ ስለንስሐ ፡ ከጻፉት ክፍል ፡ የኢትዮጵያ ፡ የሃይማኖት ፡ ሥርዐት ፡ እየተሻሻለ ፡ የሚኼድበትን ፡ መንገድ ፡ መሠረት ፡ ባለው ፡ አካኼድ ፡ አስረድተዋል ። ከቤተክህነት ፣ ቤተመንግሥትን ፡ መምራት ይገባኛል ፡ እያለ ፣ በመነፈሳዊውና ፡ በሥጋዊው ፡ ጕዳይ ፡ ላይ ፡ የበላይ ፡ አስተዳዳሪ ፡ ልኹን ፡ የሚል ፡ እንደማይጠፋ ስለተረዱት ፡ የኹለቱንም ፡ ሥልጣን ፡ ወስነው ፡ ኹሉም ፡ በየክፍሉ ፡ በየሥራው ፡ አላፊነት ፡ እንዳለበት ፣ የኹሉ ፡ የበ ላይ ፡ ግን ፡ መንግሥት ፡ መኾኑን ፡ አደላድለው ፡ ወስነዋል ። ወገን ፡ ለሌለው ፡ በዘር ፡ በሃይማኖት ፡ ለተለየ ፡ ሰውና ፡ ለ እንሰሳ ፡ ርኅራኄ ፡ እንዲገባ ፡ በብዙው ፡ ሰብከዋል ። ለዛሬ ው ፡ ትውልድ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ አንዳንዱ ፡ ስንኳ ፡ የዘሀ ፡ ዐ ይነት ፡ ምክር ፡ ባያስፈልገው ፡ ካገራችን ፡ ሕዝብ ፡ ላብዛኛ ው ፡ ዐዲስ ፡ ነገር ፡ ኹኖ ፡ ታይቶት ፡ ከአሳባቸው ፡ አንዳን ዱ ፡ ለመቀበል ፡ የሚያስቸግር ፡ ኹኖ ፡ ሳይታየው ፡ የማይቀ ር ፡ ነውና ፣ መጽሐፉ ፡ ለእንደዘሀ ፡ ያለው ፡ ክፍል ፡ ብር

ቱ ፡ አሳብ ፡ የሚያሳድርበትና ፡ ጥቅም ፡ ያለው ፡ ክርክር ፡ የ
ሚያስነሣ ፡ ነው ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ገና ፡ ወደጃፓን ፡ የመንግ
ሥት ፡ መልእክተኛ ፡ ኹነው ፡ ላይኼዱና ፡ ከዚያ ፡ በኋላ ፡
ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ ስላይዋቸው ፡ አገሮች ፡ ኹኔታ ፡ የጻፏ
ቸው ፡ መጻሕፍት ፡ አሉ ። በተስተካከለ ፡ ዐማርኛና ፡ ያላየ
ትን ፡ አገርና ፡ ሕዝብ ፡ ካዩት ፡ በሚያስቈጥር ፡ አነጋገር ፡
የመንገዳቸውን ፡ አኳኋን ፡ የገለጡበት ፡ መጽሐፍ ፡ ግን ፡
‘ማኅደረ ፡ ብርሃን’(ሀገረ ፡ ጃፓን) ፡ ብለው ፡ የሰየሙት ፡ ነ
ው ። መጽሐፉ ፡ ከማያስፈልግና ፡ ከሚያታክት ፡ ዝርዝር ፡
ሳይገባ ፡ በወሬ ፡ የምናውቀው ፡ የጃፓን ፡ አገርና ፡ ሕዝቡ ፣
ሃይማኖቱ ፣ ያገሩ ፡ ልማድ ፣ ሥልጣኔውና ፡ አስተዳደሩ ፡
ምን ፡ እንደኾነ ፡ ነግሮ ፡ የሚያጠግብ ፡ ነው ። ደራሲው ፡ የ
ተላኩበት ፡ ሥራ ፡ ከሕዝብና ፡ ከትላልቅ ፡ ሰው ፡ ከንጉሠነ
ገሥትና ፡ ከንግሥቲቱ ፡ ጋር ፡ የሚያገናኝ ፡ በመኾኑ ፣ የሆ
ቴሉንና ፡ የባላገሩን ፡ የሚኒስትሮቹንና ፡ የቤተመንግሥቱን
ዕልፍኝ ፡ ታዳራሽ ፡ ወጉንና ፡ ሥርዐቱን ፡ አይተዋል ። ከዚህ
ም ፡ ኹሉ ፡ ጋራ ፡ ጃፓን ፡ ሕዝብ ፡ መኾን ፡ ከገቦመረበት
ዘመን ፡ አንሥቶ ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ ታሪኩን ፡ እ
ንድናውቀው ፡ ከሌላ ፡ ባለታሪክ ፡ እየጠቀሱ ፡ ባጭሩ ፡ ተርከ
ውልናል ። የባሕሩንና ፡ የመሬቱን ፣ የጫካውን ፡ ኹኔታ ፡ የ
ሚነግረው ፡ ክፍል ፣ ደኅና ፡ ሥዕል ፡ ሣይ ፡ በሚስማማ ፡ ቀ
ለም ፡ ነድፎ ፡ ያቀረበው ፡ ሠሌዳ ፡ ይመስላል ። ክርስቲያኑ
ኅሩይ ፣ ክርስቲያን ፡ ያይደሉትን ፡ ወገኖች ፡ አምልኮና ፡ ባህ
ል ፡ የሚያዩት ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ አስተያየት ፡ ነው ። የጃ
ፓን ፡ አምልኮም ፡ እንደሌላው ፡ አምልኮ ፡ የእግዚአብሔርን

ምስጢር ፡ ለማግኘት ፡ የሚጣጣር ፡ ኹኖ ፡ ስለታያቸው ፣ ያገራችን ፡ ሕዝብ ፡ ደግሞ ፡ ባይቀበለውም ፡ በሰፊው ፡ እን ዲመለከተው ፡ አድርገው ፡ ገልጠውታል ።

ከዚያ ፡ በፊት ፡ ልዩልዩ ፡ መጻሕፍት ፡ በመጻፍ ፡ ብዙ ፡ ትግል ፡ ያየው ፡ የብላቴን ፡ ጌታ ፡ አእምሮ ፡ ዐማርኛ ፡ ሀገረ ፡ ጃፓንን ፡ በጻፈበት ፡ ጊዜ ፣ ደርጅቶ ፡ ከፍ ፡ ካለ ፡ ደ ረጃ ፡ የደረሰ ፡ ኹኖ ፡ ይታያል ።

ዐማርኛ ፡ ማሰሪያ ፡ አንቀጹን ፡ አርቆ ፡ ከማኽሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አሳብ ፡ ጣልቃ ፡ ማስገባት ፡ የተፈጥሮ ፡ ጠባዩ ነው ፡ ብለናል ። ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ይሀን ፡ ሳይከተሉ ፡ ንግግሩን ፡ ባጭር ፡ ባጭሩ ፡ ማሰር ፡ ልዩ ባሕሪያቸው ፡ ነው ። ከዐማርኛ ፡ መርማሮች ፡ አንዳንድ ፡ ሰው ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ዐማርኛን ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ (በኤውሮጳ) ፡ ንግግር ፡ ዐይነት ፡ እንጂ ፡ በተፈጥሮ ፡ ጠባዩ አያስኬዱም ፡ ብሎ ፡ ጽፎባቸዋል ። ነገሩም ፡ እውነት ፡ ይኾ ናል ፤ ግን ፡ ደግሞ ፡ ደራሲ ፡ መከተልና ፡ ማሻሻል ፡ የሚገ ባው ፡ የሚጽፈበትን ፡ ቋንቋ ፡ ጠባይ ፡ ነው ፡ ስለተባለ ፣ ይ ኽው ፡ ደራሲ ፡ የሚጽፈው ፣ የንግግር ፡ ጣዕም ፡ ያለውና ፡ በፍጥነት ፡ የሚያስተውሉት ፡ ከኾነ ፣ ከተራው ፡ ሕዝብ ፡ ተ ለይቶ ፡ ማዕርግ ፡ ያለው ፡ ደራሲ ፡ ነው ፡ መባልን ፡ አያግደ ውም ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ለሕፃናትና ፡ አእምሮ ፡ ለ ዋጭ ፡ የሚኾኑ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መጻሕፍት ፡ ትተውልናል ። እንዲያውም ፡ ከመጻሕፍት ፡ ዐይነት ፡ በጽሕፈት ፡ በመግለ ጥ ፡ ያልሞከሩት ፡ ጥቂት ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ይቻላል ። በሥራ የተፈነው ፡ የተፈጥሮ ፡ ባሕሪያቸው ፡ ትዕግሥተኛ ፡ ሲኾን ፣ ጽሕፈት ፡ ሲልዋቸው ፡ ፍጥነታቸው ፡ የመኪና ፡ ያኽል ፡ ስ ለነበረ ፣ ካማርኛቸው ፡ በቀር ፣ ለወጣቱ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ላ

ንዳንዱ ፡ የጻፉት ፡ ታሪክና ፡ ልብወለድ ፡ ታሪክ ፥ ሌላውም ኹሉ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ውዝፍ ፡ ኹኖ ፡ ይታየዋል ። ም ክንያቱም ፡ በቤተመንግሥት ፡ የነበረባቸው ፡ ከባድ ፡ ሥራ ፣ ለሚጽፉት ፡ መጽሐፍ ፡ የተገባውን ፡ ምርመራ ፡ ለማጥለቅ ና ፡ ለማስፋፋት ፡ ፋታ ፡ አልሰጣቸው ፡ ስላለና ፡ ላገራቸው ሕዝብ ፡ በነበረባቸው ፡ ፍቅር ፣ እርሳቸው ፡ ካወቁት ፡ ከብ ዙው ፡ ጥቂቱን ፡ ሳያስታውቁት ፡ ቢቀሩ ፡ ‘ዘደፈነ ፡ ወርቅ ፡ እግዚኡ’ ፡ እንዳይኾኑ ፡ ሲሉ ፡ ይኾናል ። የሒሳብና ፥ የፍል ስፍና ፡ የሕክምና ፡ የሥነፍጥረት ፡ ይህንም ፡ የመሰለው ፡ ል ዩልዩ ፡ ዕውቀት ፡ የተጻፈበትን ፡ ጽሑፍ ፡ ሥራ ፡ ቋንቋው የተጣራ ፡ ቢኾን ፡ ያንኑ ፡ ዕውቀት ፡ የተማረ ፡ ሰው ፡ ካልኾ ነ ፡ በቀር ፣ በሌላ ፡ ዕውቀትም ፡ ሊቅ ፡ የኾነ ፡ ሰው ፡ አያስተ ውለውም ። የድርሰት ፡ ስጦታቸው ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ግ ን ፣ እንኳንስና ፡ የተማረ ፡ ሰው ፡ ተራው ፡ ሕዝብ ፡ ሳይቀር በሚያስተውለው ፡ ንግግር ፡ ልዩ ፡ ዕውቀታቸውን ፡ ለመጻፍ ተችልዋቸዋል ። ቃለእግዚአብሔር(theologie) ፡ የሚያስተም ሩና ፡ የሃይማኖትን ፡ መጻሕፍት ፡ የሚተረጕሙ ፥ ስለሃይ ማኖትም ፡ የሚጽፉት ፡ ሊቃውንት ፣ ምስጢሩ ፡ ግድ ፡ እያ ላቸው ፡ ንግግራቸው ፡ ወይም ፡ አጻጻፋቸው ፡ ዐማርኛ ፡ ዐ ወቅኹ ፡ ለሚል ፡ ኹሉ ፡ የማይደፈር ፡ ኹኖ ፡ ይኖራል ። ደ ግምም ፡ ትምርት ፡ ሲባል ፡ ከጥንት ፡ እስከዛሬ ፥ ያገር ፥ የ መንግሥት ፡ ወሰን ፣ የማያግደው ፡ አገሩና ፡ መንግሥቱም ቢለያዩ ፡ ሰንደቅዓላማው ፡ ወይም ፡ ወገኑ ፡ አንድ ፡ የኾነ ፡ ነው ። ለጊዜው ፡ ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ወደ ውጭ ፡ ያለው ፡ ትምርትና ፡ ዕውቀት ፡ ባዕድ ፡ ኹኖባቸዋል ።

አለቃ ፡ ኪዳነወልድ ፡ ክፍኤ ፡ ትውልዳቸው ፡ ሸዋ ፣ ትምርታቸው ፡ ጐንደር ፡ ነው ። ዕድሜያቸው ፡ ፹፫ዓመት

ይኾናል ። በኢትዮጵያ ፡ መጻሕፍት ፡ ካላቸው ፡ ከሰፊው ፡ ዕውቀታቸው ፡ በላይ ፣ ላገራችን ፡ መጻሕፍት ፡ ምስጢርና Sens ታሪክ ፡ አስፈላጊ ፡ የኾነውን ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ዕብራይስጥ ፡ ጨምረውበታል ። የሕዝቅኤልን ፡ ትንቢት ፡ ዕብራይስጡን ፡ ወደዐማርኛ ፡ ገልብጠው ፡ ባማርኛ ፡ የጨመሩበት ፡ መግለጫ ፣ ከኹሉ ፡ በፊት ፡ ላገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ ከግሪክ ፡ ተተርጕሞ ፡ በግእዝ ፡ ተቀብለውት ፡ የሚኖሩትን ፡ የብሉያትን ፡ መጻሕፍት ፣ ዋናውን ፡ አብነት ፡ ዕብራይስጡን ፡ እያዩ ፡ ማቃናት ፡ እንዳለባቸው ፡ አነቃቅተዋቸዋል ። ዳግመኛ ፡ ትምርቱም ፡ መጠነኛ ፡ ቢኾን ፣ ዐማርኛ ያወቀ ፡ ኹሉ ፡ ሊያስተውለውና ፡ ሊያጣጥመው ፡ በሚችል ንግግር ፡ በመግለጣቸው ፡ ተራውን ፡ ሕዝብ ፡ ሳይቀር ፡ ከሊቃውንቱ ፡ ዕውቀት ፡ እንዲካፈል ፡ አድርገውታል ። እግረ መንገዳቸውንም ፡ ልዩ ፡ ለኾነው ፡ ከባድ ፡ ዕውቀት ፣ ልዩ የኾነና ፡ ያጌጠ ፡ ዐማርኛ ፡ ፈጥረውለታል ። እርሳቸው ፡ ከዛሬ ፡ ሠላሳ ፡ ዐመት ፡ በፊት ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ኼደው ፡ ዕብራይስጥ ፡ በተማሩበት ፡ ዘመን ፡ የነበረውን ፡ ችግር ፡ ያስተዋለ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ድካማቸውን ፡ ሊመዝነውና ፡ ሞያቸው ትልቅ ፡ መኾኑን ፡ ሊረዳው ፡ ይችላል ። ፍቅርና ፡ አንድነት በተሰበከበት ፡ አገር ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ጠብና ፡ መለያየት ፡ ተዘርቶበት ፡ ነበር ። ዛሬውንም ፡ ገና ፡ አላለፈለትም ። ከዚያ ፡ የነበረው ፡ የኢትዮጵያ ፡ መነኮሳት ፡ ማኅበር ፡ ከጸሎት በቀር ፣ ትምርት ፡ መቀጠል ፡ የማያስፈልግ ፡ ሥራ ፡ ኾኖ ሲታየው ፣ እስራኤላዊ ፡ ደግሞ ፡ በዓለም ፡ ያለ ፡ ሕዝብ ፡ ዐሥር ፡ ቢማር ፡ እንደማያፈቅረው ፡ ተረድቶት ፡ ቋንቋውን ሊማርለት ፡ የመጣውን ፡ ክርስቲያን ፡ መርዳት ፣ እባብን ፡ ከመቀለብ ፡ ይቈጥረው ፡ ነበር ። ስለዚህም ፡ አለቃ ፡ ኪዳነ ወልድ ፡ ዕብራይስጥ ፡ የተማሩት ፡ በኹለት ፡ ፊት ፡ ሥቃያ

ት ፡ እያዩ ፡ ነው ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ ድካማቸው ፡ በክርስቲያን ሊቃውንት ፡ ጭምር ፡ ስለብሉያት ፡ መጻሕፍትና ፡ ታሪክ ፡ ያመጡትን ፡ ዐዲስ ፡ መግለጫ ፡ ለመከታተል ፡ ቢቸግራቸው ፣ ዐማርኛው ፡ ከተሰናዳው ፡ መግለጫቸውም ፡ በክርስቲያንነታቸው ፡ የጸኑት ፡ ሊቃውንት ፡ ከደረሱበት ፡ የታሪክና የትርጕም ፡ ዐዲስ ፡ አካኼድ ፡ ለመድረስ ፡ ቢያቅታቸው ፡ አይፈረድባቸውም ።

የኢትዮጵያን ፡ የጥንቱን ፡ ትምርት ፡ ከሚያውቁት ሊቃውንት ፡ ዐማርኛንና ፡ ግእዝን ፡ ለማጣራት ፣ ያለቃ ፡ ኪዳነወልድን ፡ ያኽል ፡ የሚደክም ፡ ብዙ ፡ አልተገኘም ። ዐማርኛ ፡ ለግእዝ ፡ ልጁ ፡ በመኾኑ ፣ ከግእዝ ፡ የተቀበላቸውን ፡ ቃላት ፡ ልክ ፡ እንደግእዝ ፡ አድርጎ ፡ መያዝ ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ አሳብ ፡ ስላለባቸው ፣ ይህንኑ ፡ ውሳኔ ፡ ለመግለጥ ፡ የታተመና ፡ ያልታተመ ፡ ብዙ ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፈዋል ። አሳባቸውን ፡ ተቀብሎም ፡ ለማስቀበል ፡ የሚጣጣር ፡ በያገሩ ፡ ብዙ ፡ ደቀመዝሙር ፡ አውጥተዋል ። ሠላሳዓመት ፡ ያኽል ፡ የደከሙበት ፡ ዋናው ፡ መጽሐፋቸው ፡ ግእዝን ፡ ባማርኛ ፡ የሚተረጕም ፡ መዝገበ ፡ ቃላት(Dictionnaire) ነው ። ጠላት ፡ አገራችንን ፡ በወረረበት ፡ ዘመን ፡ እርሳቸው ፡ ሲታሰሩ ፡ ሲጋዙ ፣ ያን ፡ ያኽል ፡ የደከሙበትን ፡ ሥራየሚከውነው ፡ አጥቶ ፣ የብልና ፡ የምስጥ ፡ ምግብ ፡ ኹኖ ፡ መቄነጻጸሉ ፡ ጉዳቱ ፡ የራሳቸውና ፡ የመላ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ወሰን ፡ ሳያግደው ፡ ሰንደቅዓላማ ፡ ሳይለየው ፣ ወገን ለኾነው ፡ በዓለም ፡ ላለው ፡ የትምርት ፡ ወዳጅ ፡ ለኾነው ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፡ ነው ። ከሰው ፡ ተለይተው ፣ ፈቃድ ፡ አጥተው ፡ ሲኖሩ ፡ ሳለ ፣ ዕውቀታቸውን ፡ እንዲያካፍሉ ፡ ከችግር አስጥለዋቸው ፡ የነበሩ ፡ ንጉሠነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ኀይለሥላሴ ፡ ናቸው ። ዛሬም ፡ ንጉሠነገሥታችን ፡ የኢትዮጵያን ፡

ዐልጋ ፡ መልሰው ፡ ሲይዙ ፣ አለቃ ፡ ኪዳነወልድን ፡ አስፈል ገው ፡ የዕለት ፡ እንጀራቸውን ፡ በመዐርግ ፡ እንዲያገኙና ፡ ያቋረጡትን ፡ ሥራ ፡ እንዲገምሩ ፡ አድርገዋልና ፡ ፈቃዱ ኹኖ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወጣቶች ፡ የግእዝን ፡ ቋንቋ ፡ ከሥር እስከመሠረቱ ፡ ለማወቅ ፡ ከገዛ ፡ አገራቸው ፡ ሊቅ ፡ በተጻ ፈው ፡ መዝገበ ፡ ቃላት ፡ ይመረምሩታል ፡ እያልን ፡ ተስፋ እንደርጋለን ።

በግጥም ፡ ወይም ፡ ቤት ፡ ሳይመታ ፣ ቃሉ ፡ ያላጋ ደለ ፣ የተመዛዘነ (Rythmique) በኾነ ፡ ንግግር ፡ አሳብን ፡ መግለጥ ፣ ሰው ፡ አንደበት ፡ ከፈታ ፡ ገምሮ ፡ የነበረ ፡ ል ማድ ፡ ነው ። በጽሕፈት ፡ ያልገባው ፡ ያገራችን ፡ የጥንት ፡ ወግና ፡ ታሪክ ፣ ብዙ ፡ ግጥም ፡ አለበት ። ሌላ ፡ የቀድሞ ፡ ሕ ዝብ ፡ የቤተመንግሥቱን ፡ ሕግ ፡ ሳይቀር ፡ ቤት ፡ እያስመታ ጽፎ ፡ በተማሪ ፡ ቤት ፡ በዜማ ፡ እንዲማሩት ፡ አድርጓል ። በኢ ትዮጵያ ፡ ማናቸውንም ፡ የግእዝ ፡ ስንኳ ፡ በዜማ ፡ ማንበብ ልምድ ፡ ቢኾን ፣ ሕግን ፡ በግጥም ፡ መጻፍ ፡ አልተለመደ ም ። ነገር ፡ ግን ፡ ቤት ፡ የሚመታ ፡ የሕግ ፡ ዐይነት ፡ ምሳሌ አይጠፋም ። ‘ይካስ ፡ የበደለ ፥ ይሙት ፡ የገደለ’ ፣ ‘ያባት ዕዳ ፡ ለልጅ ፥ ያፍንጫ ፡ እድፍ ፡ ለእጅ’ ፣ ‘አልሞት ፡ ባይ ፥ ተጋዳይ’ ። ይህንም ፡ የሚመስል ፡ ባንድ ፡ ፊት ፡ ምሳሌ ፣ እግረመንገዱን ፡ ደግሞ ፡ ሕግ ፡ ኹኖ ፡ የሚጠቀስ ፥ ቤት ፡ የሚመታ ፡ ብዙ ፡ ንግግር ፡ አለ ። በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ አንዳ ንድ ፡ ጊዜ ፡ ከሳሽና ፡ ተከሳሽ ፡ ተከራክረው ፡ ሲጨርሱ ፥ ዐ ቄር ፡ ኹኖ ፡ ቤት ፡ በሚመታ ፡ ንግግር ፡ ጕዳያቸውን ፡ ለ ዳኛ ፡ ያቀርቡ ፡ ነበር ። ከትች ፡ ላይ ፡ ዛሬውንም ፡ ቢኾን ፡ በግጥም ፡ የሚተች ፡ አለ ፤ የበገናና ፡ የመሰንቆ ፡ ልዩልዩ ፡ ዝማሬ ፥ ባላገሩ ፡ ለአምላክና ፡ ለድንግል ፡ ማርያም ፥ ለመ ልአክና ፡ ለጻድቅ ፡ የሚያቀርበው ፡ ልመናና ፡ ምስጋና ፡ በግ

ጥም ፡ ነው ። ቀረርቶና ፡ ዘፈን ፣ እንጉርጉሮሽና ፡ ልቅሶ ፡ ኹሉም ፡ በግጥም ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ልዩልዩ ፡ ሕዝብ ፡ ፊት ፡ አስቀድሞ ፡ ቤት ፡ እየመታ ፡ ወይም ፡ በሕግ ፡ በተወ ሰነ ፡ ሚዛን (Rythmie) አሳቡን ፡ የሚገልጥበትን ፥ ጽሑፍ ሥራው ፡ ሲደራጅ ፡ ባገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ ሥራ (Litterature) ግጥም ፡ የኋሊት ፡ ቀርቱዋል ። ስለኾነም ፡ አኹን ፡ በቅርቡ ጊዜ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ በግጥም ፡ መጻፍ ፡ ዠምረዋል ። አብዛኛው ፡ ስላልታተመ ፡ ስለዐማርኛ ፡ ግጥምብዙ ፡ የምና መለክተው ፡ የለነም ። ያሳተሙትና ፡ ያላሳተሙት ፡ ያማር ኛ ፡ ቅኔዎች ፡ በግጥም ፡ የሚገልጡት ፡ አሳብ ፡ አብዛኛውን ምክር ፡ ነው(didactique) ። የሰውን ፡ ሐዘንና ፡ ደስታ ፡ የሚ ገልጠው(poesie lyrique)እጅግ ፡ በጥቂቱ ፡ ኹኖ ፣ የወንድ ንና ፡ የሴትን ፡ ፍቅር ፡ የሚያነሣ ፡ በጭራሽ ፡ የለበትም ። የ ጣልያኖች ፡ ወረራ ፣ ስለአገርና ፡ ስለንጉሠነገሥት ፡ ፍቅር ፣ ዐመፀኝነት ፥ ስለሚሠራበት ፡ ግፍ ፥ ስለነጻነትም ፡ ናፍቆት በግጥም ፡ የሚያናግር ፡ አሳብ ፡ ቀስቅሰዋል ። የተጻፈው ፡ ግ ና ፡ ስላልተመረመረ ፣ የሚያምረውን ፡ ከማያምረው ፡ ለ መለየት ፡ ለጊዜው ፡ አልተቻለም ። ስለዐማርኛ ፡ የቅኔ ፡ ባ ሕርይ ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ ብዙ ፡ ‘ስለም ን’ ፡ ወይም ፡ ‘ዐማርኛ’(Calembour jeu de mots) ይወዳል ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አያሌውን ፡ መሥመር ፡ Vers ባንድ ፡ ፊደል (lettre, syllable) ቤት ፡ ያስመታል (Monorime) ። አንዱን ፡ መሥመር (vers) በኹለት ፡ ሐረግ (hemstiche) ከፍሎ ፡ ላንዳንዱ ፡ ሐረግ ፡ ፮ ፡ ለኹለቱ ፡ ሐረግ (ላንዱ መሥመር) ፡ ፲፪ ፡ ፊደል ፡ ይሰጣል ። ፊደል ፡ ሲቆጥር ፡ አ ብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ እንደዕብራይስጡ ፡ ቅኔ ፡ ሳድሱን ፡ ከሌለ ፡ ይቆጥረዋል ።

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በአሳቡና ፡ በንግግሩ ፡ ስንኳ ቅኔ ፡ ወዳጅና ፡ ቅኔ ፡ ፈጣሪ ፡ ኹኖ ፡ ቢታይ ፣ ባማርኛ ፡ እስ ከዛሬ ፡ ጽፈው ፡ ካሳተሙት ፡ ግጥም ፡ ገጣሚዎች ፣ ትዕግ ሥት ፡ ሰጥቶዋቸው ፣ ሸኽ ፡ መቶ ፡ መቶ ፡ ሸኽ ፡ መሥመ ር ፡ የጻፉና ፡ ያሳተሙ ፡ ያሉ ፡ አይመስለንም ። በርከት ፡ አ ድርገው ፡ የጻፈ ፡ ቢኖርባቸው ፡ ለፍርድ ፡ ይመች ፡ ነበር ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ ዐጭርም ፡ ቢኾን ፡ እኔ ፡ ለራሴ ፡ ሥራቸው ን ፡ የማደንቅላቸውና ፡ የማመሰግንላቸው ፡ ብዙ ፡ ወጣቶ ች ፡ አሉ ። ከነዚህ ፡ አንዱ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤል ፡ ነው ። ቅኔ ፡ ምሳሌ ፡ ተረት ፡ ከውጭ ፡ አገር ፡ ደራሲ(ከፈረንሳይ) ፡ በሚ ተረጉምበት ፡ ጊዜ ፡ አሳቡና ፡ ንግግሩ ፡ ዐማራ ፡ ኹኖ ፡ ከተ ረጉመበት ፡ ቋንቋ ፡ ጋራ ፡ ሲያስተያዩት ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ተወዳዳሪው ፣ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ አርሞ ፡ ያቃናው ፡ ኹኖ ይገኛል ። ምክንያቱን ፡ ከራሱ ፡ አፍልቆ ፡ በሚፈጥረው ፡ ግ ጥም ፡ ከልብ ፡ የወጣ ፡ ከልብ ፡ ይገባል ፡ እንደተባለው ፡ ኹ ሉ ፡ ልብን ፡ የማይነካ ፡ የሚገኝበት ፡ ኹኖ ፡ አልታየኝም ። አ ብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ካገራችን ፡ ባለቅኔዎች ፡ ግእዝን ፡ ወይም የውጭ ፡ አገርን ፡ ቋንቋ ፡ እጅ ፡ ያደረጉ ፡ ሲኾኑ ፣ ወደዚያ ው ፡ እየሳባቸው ፡ ንግግራቸውን ፡ ለማስተዋል ፡ እንችገርበ ታለን ። ወይም ፡ ደግሞ ፣ ሌላ ፡ ባለግጥም ፡ ያወጣውን ፡ ን ግግር ፡ ዐማርኛው ፡ ካማረ ፡ ብለው ፡ ያለቦታው ፡ ሲጥሉት ቅር ፡ ያሰኛሉ ። ‘ስለምን’ ፡ የልኹትን ፡ ንግግር ፡ አምጥተ ው ፡ አንባቢ ፡ በተሉሞው ፡ እንዳያስተውለው ፡ ያደረጉ ፡ እን ደኾን ፡ ሰው ፡ ሊያስተውለው ፡ ያልቻለ ፡ ትልቅ ፡ ጥበብ ፡ የተገለጠላቸው ፡ ይመስላቸዋል ። ከበደ ፡ ሚካኤል ፣ ሌሎ ች ፡ ካበጁት ፡ ወይም ፡ ከውጭ ፡ አገር ፡ ንግግር ፡ ሳይጨም ር ፡ በራሱ ፡ ዐማርኛ ፣ ዐማራ ፡ የኾነ ፡ ኹሉ ፡ ሊያስተውለ ው ፡ የሚችል ፡ አገላለጥ ፡ በመምረጡ ፡ ለወደፊት ፡ ለሚነ

ሠት ፡ ያማርኛ ፡ ባለቅኔዎች ፡ አብነታቸው ፡ ለመኾን ፡ ተስ
ፋ ፡ የሚያስደርግ ፡ ልጅ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ተስፋ ፡ ስለዐማ
ርኛ ፡ ደራሲያን ፡ ከብዙው ፡ ጥቂቱን ፡ ያስታወስነውን ፡ መ
ጨረሳችን ፡ ነው ። ለንግግራችን ፡ ፍጻሜ ፡ ስንሰጥም ፡ ደግ
መን ፡ የምናስታውስው ፡—

፩. በዐማርኛ ፡ መጻፍ ፡ ከገቦመርን ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡
ዓመት ፡ ስንኳ ፡ ቢኾን ፡ በብዙው ፡ የተጻፈበት ፡ ዘመን
ከ፲፮፻ ዓ.ም. በኋላ ፡ መኾኑን ፣

፪. ካ፲፮፻ዓ.ም.ገቦምሮ ፡ በዐማርኛ ፡ የሚጻፈው ፡ አብዛኛ
ው ፡ የሃይማኖት ፡ መጽሐፍ ፡ ኹኖ ፡ ከንግግሩና ፡ ከ
አሰካኩ ፡ ከግእዝ ፡ ነጻ ፡ ያልወጣ ፥ ብዙ ፡ አካኼድ ፡
እንደነበረበት ፥ ይህም ፡ የአጻጻፍና ፡ የንግግር ፡ አካ
ኼድ ፡ ዛሬውን ፡ ሳይቀር ፡ አንዳንድ ፡ ጸሓፊዎች ፡
እንደሚከተሉት ፣

፫. ዐማርኛ ፡ ራሱን ፡ አስችለው ፡ መጻፍ ፡ የገቦመሩት ፡
ደራሲያን ፡ በዐጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ ፲፰፻፸፮ – ፲፰፻፸
መኾኑን ፣ ጭራሽ ፡ እየተጣራ ፡ የኼደበት ፡ ግን ፡ በጎይ
ለሥላሴ ፡ ዘመን ፡ መኾኑን ፣

፬. ዐማርኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ሥራውን ፡ በግጥም ፡ ገቦምሮ ፥ ይኸ
ው ፡ የግጥም ፡ ሥራ ፡ ዛሬ ፡ የኋለት ፡ መቅረቱን ፣

፭. የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ደራሲያን ፡ ከሚጽፉት ፡ አብዛኛው ፡
መጽሐፋቸው ፡ የታሪክና ፥ የሃይማኖት ፥ የልብወለድ
ታሪክም ፡ መኾኑን ፣ የኹሉም ፡ አሳብ ፡ ትምርትን ፡ ሥራ
ንና ፡ ልማድን ፡ እያሻሻሉ ፡ መኼድ ፡ ዋና ፡ መኾኑን ፣

፮. የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከፍጥረቱ ፡ የቅኔ ፡ መንፈስ ፡ ያደረበትና ፡ በግጥም ፡ አሳቡን ፡ እንደገለጠ ፡ መኖሩ ን ፣ መውጊቱንና ፡ ትዝን ፡ ሳይቀር ፡ በግጥም ፡ ማምጣት ልማዱ ፡ መኾኑን ፣ በዚህኛውም ፡ የተፈጥሮ ፡ ልማዱ ቤት ፡ እያስመታ ፡ የሚኼድ ፡ ደራሲ ፡ በብዙው ፡ መገ ኘቱን ፥ ነገርግን ፡ በዐማርኛ ፡ ያወጣውን ፡ ግጥም ፡ ያሳ ተመ ፡ ደራሲ ፡ ጥቂት ፡ መኾኑን ፡ ነው ።